

OTDK-dolgozat

Fekszó Kinga
BA

2011.

**Kiút, merre fut az utad?
Az „Út a munkához” program eredményei, tapasztalatai a munkaerőpiacon**

**The way out, where do you lead?
Results and experiences of the „Út a munkához” program in the labour
market**

Kézirat lezárása: 2010. november 15.

Rezümé

Feksz Kinga

Kiút, merre fut az utad? Az „Út a munkához” program eredményei, tapasztalatai a munkaerőpiacon

The way out, where do you lead? Results and experiences of the „Út a munkához” program in the labour market.

Szociológus végzettségű közgazdász hallgatóként a társadalmi és gazdasági problémák közös halmaza érint. A jóléti államok szoros kapcsolatot feltételeznek a szociálpolitika és a foglalkoztatáspolitikák között. Neves közgazdászok érveltek és érvelnek a segélyezés és a munkaerőpiac közötti közvetlen kapcsolat meghatározásában. Dolgozatomban napjaink egyik heves érzelmet kiváltó munkaerőpiaci kérdésével foglalkozom a segély és a közmunka közötti kapcsolattal.

A dolgozat célja, hogy felmérje az „Út a munkához” program eredményeit, hatásait a munkaerőpiacon. Említésre kerülnek a program előzményei, célcsoportjai is. Többek közt a közcélú, közmunka és közhasznú munkáról is szó lesz, az egész kutatás végét pedig egy esettanulmány zárja le, melyet lakhelyemről, Mezőnyárádról írtam.

Mint tudjuk, Magyarországon sok halmozottan hátrányos helyzetű ember él. Az ő esélyeik igencsak csekélyek arra, hogy aktív tagjai legyenek a társadalomnak, hogy a munkaerőpiacon eredményeket érjenek el, tartós munkahelyhez juthassanak. A szociális problémák, rossz életkörülmények különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében jelentenek gondot, az ország területén itt a legsúlyosabb a helyzet. Természetesen ez hatással van a munkaerőpiacon való részvételre is (csökkenti az esélyeket).

Dolgozatomban az „Út a munkához” c. program munkaerőpiaci hatásával foglalkozok. A program kiemelt célja, hogy hozzájáruljon ahhoz, hogy a munkára képes, tartósan munkanélküli személyek a korábbiaknál fokozottabb mértékben vegyenek részt valamely közfoglalkoztatási formában, hogy rendszeres munkajövedelemhez jussanak, és közelebb kerüljenek a munka világához.

Kétféle módszert lesz segítségemre a kutatásom során. Az egyik az ún. másodelemzés lesz: a másodelemzés lényege: A "desk research" (másodelemzés, dokumentumelemzés) az adott kutatás témájához kapcsolódó, korábbi időpontban, más célból gyűjtött adatoknak az aktuális kutatási céloknak megfelelő rendszerezését, újraelemzését jelenti.

A másik módszer pedig az interjúzás. Az interjúzás folyamán a saját lakóhelyemen, Mezőnyárádon kérdezem meg olyan személyek véleményét, akik részt vettek ebben a programban, és elemzem a válaszokat, esettanulmányban foglalom össze az észrevételeimet. Az interjú nem alkalmas nagyobb populációk statisztikai leírására, ezért a mintám is mindössze 10 főből áll. Ez ideális, hiszen elegendő információt tartalmaznak, és még elemezhető mennyiségű adat van benne.

Abstract

Kinga Fekszí

The way out, where do you lead? Results and experiences of the „Út a munkához” program in the labour market.

Kiút, merre fut az utad? Az „Út a munkához” program eredményei, tapasztalatai a munkaerőpiacon

As a student of economics with qualifications in sociology, the common set of the social and economic problems concerns me. Welfare states assume a close relationship between social policy and employment policy. Prominent economists have argued and argued for relief and a direct link between the definition the labor market and the social aid. My thesis deals with the issue of the relationship between aid and a public work program.

The paper aims to explore the "Út a munkához" program, its results, and its effects on the labor market. Public service, community service and charitable work will also be discussed throughout the research, which was a case study about my hometown, Mezőnyárád.

As we know, in Hungary there are a lot of underprivileged people. They have only limited chances to be active members of society, to progress in the labor market, and to obtain permanent employment. The social problems and poor living conditions, especially in Borsod-Abaúj-Zemplén County, pose a large problem. You can find here the most serious situation in the country.

In my dissertation, I analyse the effect of the program on the labour-market. Highlights of the program are to contribute to the ability to work, to allow long-term unemployed persons to participate to an ever greater extent in the form of public employment, to give participants access to regular labour income, and to get closer to the world of work.

Two methods will help in the course of my research. One is the essence of "desk research" (secondary analysis, documentary analysis) using research topics related to an earlier date, data collected for other purposes, the current research objectives, adequate systematisation.

The other method is the interview. I ask the opinion of persons who participated in this program in Mezőnyárád, analyze their responses, and summarize my remarks. The interview is not suitable for large populations of statistical description; therefore, a sample of only 10 persons was used.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	1
1. A közfoglalkoztatás kialakulása, fejlődése, foglalkoztatási programok.....	4
1.1. A közfoglalkoztatás célja, közjellegű foglalkoztatási típusok.....	4
1.2. Közfoglalkoztatás kialakulása	6
1.3. Aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök.....	8
1.4. A jóléti államok és a segélyezés. A segély „leszoktat” a munkáról?.....	11
2. Az „Út a munkához” program.....	13
2.1. Változások 2000-2008 között.....	13
2.2. A program kiírása	15
2.3. Az „Út a munkához” program célcsoportjának bemutatása.....	17
2.4. „Út a munkához” program eredményei és tapasztalatai.....	20
3. Az út a munkához program megítélése az érintettek körében	26
3.1. A kutatás körülményei	26
3.2. A kutatás eredményei.....	29
Összefoglalás	34
Irodalomjegyzék.....	37
Melléklet	39

ÁBRA- ÉS TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. ábra: A rendszeres szociális segélyben részesülők 2001-2009 között	10
2. ábra: Segélyezettek és közcélú foglalkoztatottak megoszlása Magyarországon 2009-ben Rendelkezésre állási támogatás, rendszeres szociális segély 2009-ben;	19
3. ábra: Részvétel okai.....	31
4. ábra: A munka jellege.....	32
5. ábra: Táppénz alakulása.....	32
1. táblázat: Közhasznú munkások száma 2000-2006 között	7
2. táblázat: Az aktív korú támogatottak havi megoszlása 2009-ben.....	18
3. táblázat: Közjelleű támogatásban érintettek száma régióként 2009-ben.....	20
4. táblázat: Önkormányzat költségei	27
5. táblázat: A mezőnyárádi interjúalanyok demográfiai ismérvei.....	28

BEVEZETÉS

A dolgozat célja, hogy felmérje az „Út a munkához” program eredményeit, várható hatásait, tapasztalatait a munkaerőpiacon. Említésre kerülnek a program előzményei, célcsoportjai is. Többek közt a közcélú, közmunka és közhasznú munkáról is szó lesz, az egész kutatás végét pedig egy esettanulmány zárja le, melyet lakhelyemről, Mezőnyárádról írtam.

Mint tudjuk, Magyarországon sok halmozottan hátrányos helyzetű ember él. Az ő esélyeik igencsak csekélyek arra, hogy aktív tagjai legyenek a társadalomnak, hogy a munkaerőpiacon eredményeket érjenek el, tartós munkahelyhez juthassanak. A szociális problémák, rossz életkörülmények különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében jelentenek gondot, az ország területén itt a legsúlyosabb a helyzet. Természetesen ez hatással van a munkaerőpiacon való részvételre is (csökkenti az esélyeket).

Dolgozatomban az Út a munkához c. program munkaerőpiaci hatásával foglalkozok. A program kiemelt célja, hogy hozzájáruljon ahhoz, hogy a munkára képes, tartósan munkanélküli személyek a korábbiaknál fokozottabb mértékben vegyenek részt valamely közfoglalkoztatási formában, hogy rendszeres munkajövedelemhez jussanak, és közelebb kerüljenek a munka világához. Ha nem ad munkát a piac, akkor az állam megpróbál közpénzből állást teremteni a munkaképes embereknek, míg a segélyezést meghagyja azoknak, akik nem tudnak dolgozni.

Nagyon jónak tartom ezt a programot, hiszen az embereknek esélyt adhat egy új élet kezdetére, segítheti őket önértékelésük, életfeltételeik javításában. Segítséget ad még a munkaerőpiacra történő belépésre, a képességeiknek megfelelő munkahely megtalálásában, és a kevésbé választhatóság elvének megvalósításában. Ez utóbbi elv lényege, hogy az egyéneknek inkább megéri a munkát választani, mint segélyből élni. Az önkormányzatok számára is hasznos a program, hiszen sok pénzt megspórolhatnak ezzel: például nem kell külön takarítószemélyzetet felvenniük. Véleményem szerint a program alapvetően elősegíti azt, hogy visszaszoruljon a segélyből élők száma, és az ilyen embereket megpróbáljuk munkára bírni. Elősegíti, hogy az olyan tartósan munkanélküliek, akik önerőből nem találnak állást, de nagyon szeretnének elhelyezkedni, munkához jussanak, megkönnyítve a későbbi munkaerőpiacra történő belépésüket.

Fontosabb hipotéziseim:

1. A program nem von el potenciális munkavállalókat a munkaerőpiacról.
2. A tartósan munkanélküliek, már kiábrándult emberek feladják azt, hogy önerőből keressenek maguknak munkahelyet. Míg ezen program támogatásával sikeresebben jutnak álláshoz. Segít, ha évek óta nem tudnak a környék munkaerői önerőből elhelyezkedni.
3. Javítja a benne résztvevők önértékelését, a társadalom hasznos tagjának érezhetik magukat.
4. Az önkormányzatok számára hasznos ez a közhasznú munkavállalás.
5. Nem csak az egyénnek, hanem a társadalom vagy a szűk környezet számára is eredményes a program.
6. A program elősegíti az emberek munkához való jutását
7. Az eddigi programokkal nem sikerült visszavezetni az embereket a munka világába, nem voltak elég hatékonyak. A közfoglalkoztatás eddig részmegoldásokat hozott, nem segítette a visszatérést.
8. Az „Út a munkához” program sok fiatalnak segít a munkaerőpiacra kilépni, illetve az idősebbeknek visszatérni.
9. Túl rövid a támogatott szakasz a munkavállalói kompetenciák megerősítésére.

Kétféle módszert lesz segítségemre a kutatásom során. Az egyik az ún. másodelemzés lesz: a másodelemzés lényege: A "desk research" (másodelemzés, dokumentumelemzés) az adott kutatás témájához kapcsolódó, korábbi időpontban, más célból gyűjtött adatoknak az aktuális kutatási céloknak megfelelő rendszerezését, újraelemzését jelenti. Előnyei között említhetjük, hogy a már meglévő információk többnyire olcsón, gyorsan megszerezhetőek és általában könnyen hozzáférhetőek. Hátránya, hogy sok esetben nem ellenőrizhető a meglévő adatok megbízhatósága és pontossága, melyre azonban minden esetben törekedni kell.

A másik módszer pedig az interjúzás. Az interjúzás folyamán a saját lakóhelyemen, Mezőnyáradon kérdezem meg olyan személyek véleményét, akik részt vettek ebben a programban, és elemzem a válaszokat, esettanulmányban foglalom össze az észrevételeimet. Az interjú nem alkalmas nagyobb populációk statisztikai leírására, ezért a mintám is mindössze 10 főből áll. Ez ideális, hiszen elegendő információt tartalmaznak, és nem elemezhetetlenül sok az új adat benne.

Véleményem szerint a legfontosabb eredmények közé tartozik, hogy csökkent a segélyből élők száma, a foglalkoztatottak száma pedig emelkedett az ún. másodlagos munkaerőpiacon. A várt hatások közé sorolható: a foglalkoztatás bővülése, foglalkoztathatóság növekedése, a munkanélküliség csökkenése, a segélyből élők számának csökkenése, a tartós munkanélküliek munkakedvének növekedés. A program igyekszik visszavezetni az embereket a munka világában, „visszaszocializálni” őket a dolgozók körébe. Összességében tehát arra keresem a választ, hogy milyen eredményei, sikerei vannak az „Út a munkához” programnak, mennyiben valósultak meg a célkitűzések.

1. A KÖZFOGLALKOZTATÁS KIALAKULÁSA, FEJLŐDÉSE, FOGLALKOZTATÁSI PROGRAMOK

Ebben a fejezetben a közfoglalkoztatás kialakulásával, annak fejlődésével, az állam aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai eszközeivel, valamint a különféle közjellegű foglalkoztatási programokkal foglalkozok. Az első kis részben sorra veszem a különféle formáit, felfedem a köztük lévő különbségeket. A közfoglalkoztatás fejlődése című rész a rendszerváltás után időrendben kialakuló és fejlődő munkaformák létrejöttét veti össze, míg az aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai alfejezet azokat az állam fontosabb eszközeit veszi sorba, melyek az „Út a munkához” program szempontjából különösen fontosak.

1.1. A közfoglalkoztatás célja, közjellegű foglalkoztatási típusok

A közfoglalkoztatás hosszú időkre nyúlik vissza, nem csak a modern társadalmakban megjelentő foglalkoztatási forma. Már a középkorban és az újkori történelemben is jelen volt. Eredetileg a köz érdekét szolgáló feladatok elvégzésére hozták létre: ezzel válthatták meg a korai időszakban a „közös költséget”. Tehát olyan emberek tartoztak ide, akik a saját fizikai erejükkel rendelkeztek, más számottevő vagyonnal nem rendelkeztek. Ez a foglalkoztatáspolitikai forma általában kötelező jellegű, és a munkával nem rendelkezők jövedelemhez való jutását célozza meg. Az alábbi célokat szolgálja:

- ✦ Egyrészt a közösségi feladatok ellátására;
- ✦ Másrészt a rászorulókat munkához juttatja (csökkentve a segélyezették számát, ami kíméli a költségvetést);
- ✦ Harmadrészt a résztvevők újra a társadalom (közösség) tagjának érezhetik magukat;
- ✦ Valamint a szegényebb rétegek társadalmi kontrollját is lehetővé teszi.
- ✦ A munkaerőpiacról kiszorulókat ne veszítsék el kapcsolatukat a munka világával

Sokan összekeverik a közfoglalkoztatás különböző fajtáit, nehezen tudják csak megkülönböztetni őket egymástól. Ma közjelleű, támogatott foglalkoztatásnak tekintjük:

- a közhasznú foglalkoztatást,
- a közcélú foglalkoztatást,
- és többek közt a közmunkát.

Most pedig tisztázzuk a 3 fogalom között különbséget!

Közhasznú foglalkoztatás

Közhasznú munkavégzés támogatásának célja, hogy a munkaerőpiacról tartósan kiszoruló regisztrált munkanélküliek rövid időtartamra munkalehetőséghez jussanak. A közhasznú munkavégzés támogatása a munkáltatók egy speciális részének elsősorban önkormányzatoknak, közhasznú szervezeteknek biztosít támogatást akkor, ha a törvényben meghatározott közhasznú munkát szerveznek és e tevékenység ellátására munkanélkülieket, alkalmaznak. „A közhasznú foglalkoztatás célja a munkaerőpiaci feszültségek csökkentése, az átmeneti vagy tartós elhelyezkedési gondokkal küzdő munkanélküliek munkába helyezésének elősegítése oly módon, hogy a lakosságot vagy települést érintő feladat ellátása, vagy közhasznú tevékenység folytatása érdekében a munkaadó a foglalkoztatottak létszámát növelje.”¹

Közcélú foglalkoztatás

Olyan állami vagy helyi önkormányzati feladat ellátását értjük alatta, melynek teljesítéséről a helyi önkormányzat gondoskodik. A közcélú munka időtartama rövidebb, mint a közhasznú munka ideje, de minimum harminc nap. Közcélú munkát a munkavállaló akkor köteles elfogadni, ha a munka a szakképzettségének, iskolai végzettségének, vagy annál eggyel alacsonyabb szintű végzettségnek megfelel. Pl. „Út a munkához program”.

Jellemzői:²

- ✦ „legalább évi 90 munkanap (4,5 hónap)
- ✦ legalább napi 6 óra,
- ✦ határozott idejű munkaviszony

---

¹Tajti József: *Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök működése 2009-ben. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal 2009. 9. oldal*

² Állami Foglalkoztatási Szolgálat- Polgármesteri fórumok- „Út a munkához”. Letöltés helye: http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=showcontent&cID=15065&rID=184&sw=polg%C3%A1rmesteri%20f%C3%B3rum&content=full_utamunkahoz_onkormanyzati_forumok Letöltés dátuma: 2010. november 7.

- ✦ munkabér, legkevesebb a minimálbér
- ✦ RÁT esetén a munkakezdés időpontjáról legalább 5 nappal korábban kell értesíteni”

Közmunka

„A közmunka olyan foglalkoztatási programok indítását jelenti, amelyek a munka és a gyakorlati képzés összekapcsolásával a munkavállalási hátrányok leküzdését, az álláskeresők képzettségi szintjének növelését, készségeik fejlesztését, gyakorlati tapasztalatok megszerzését teszik lehetővé. Az áttekinthető, nyilvános pályázati rendszerben elérhető programok egyidejűleg helyi, illetve térségi és országos célok megvalósítását segítik átgondolt, megtervezett és ellenőrzött értékteremtő foglalkoztatással.”³

A határozott idejű, legalább 3-8 hónapos közmunkaprogram helyi, nemzeti vagy nemzetgazdasági szempontból fontos állami vagy önkormányzati feladat ellátását célozza.

Kizárólag regisztrált munkanélkülieket foglalkoztathatnak a keretében.

Közérdekű munka

Nem szabad összekeverni egyik fenti munkafajtát sem ezzel a munkavégzéssel. A közérdekű munkáról egy büntetés jóvátételi jellegének erősítése érdekében születik döntés. Időtartama egy naptól maximum harminc napig terjedhet. Ennyi idő alatt 150 ezer forintnyi bírságot dolgozhat le az elkövető.

1.2. Közfoglalkoztatás kialakulása

Tudni kell ezekről a foglalkoztatási formákról, hogy Magyarországon időben nem egyszerre jelentek meg, fokozatosan alakultak ki. A rendszerváltás előtt nem nagyon foglalkoztak ezzel a kérdéssel, hiszen akkor nagyon alacsony volt a munkanélküliség. Először 1987-ben került a középpontba a közfoglalkoztatás, mindezzel reagálva az egyre növekvő munkanélküliségre. Megpróbálták a hátrányos helyzetű, alacsony jövedelmű csoportok kirekesztettségét enyhíteni. Ebben csak azok a személyek vehettek részt, akik önhibájukon kívül nem tudtak állást találni, és az időtartama is 2 hónap volt csupán. Tehát

³ Szociális és Munkaügyi Minisztérium honlapja- Ismertető; Letöltés helye: <http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=13319&articleID=32225&ctag=articlelist&iid=1>, Letöltés dátuma: 2010.november 7.

a rendszerváltás után alakult ki a közfoglalkoztatás egyik legelső formája: a *közhasznú munka*.

1996-ban alakult meg közfoglalkoztatási feladatok ellátására a Közmunkatanács utat nyitva ezzel a *közmunkák* számára. Két célt tűztek ki ennek keretében: egyrészt az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök előnyben részesítését a passzívakkal szemben, másrészt a kormányzati foglalkoztatáspolitikai előtérbe helyezését.

Közhasznú munkások száma 2000-2006 között

1. táblázat

Év	Közhasznú munkás (fő)
2000	31.266
2001	26.765
2002	20.466
2003	19.539
2004	16.362
2005	17.496
2006	15.745

Forrás: ÁFSz; http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=full_utamunkahoz ; 2010. október 30.)

A táblázat alapján is jól látható, hogy 2000-től 2006-ig felére csökkent a közhasznú munkások száma. Ez a közcélú foglalkoztatás elterjedésével magyarázható.

A foglalkoztatási programok jelentős fejlődésen mentek át az utolsó 10-15 évben. A rendszerváltás után megjelenő tömeges munkanélküliség kezelésére nem voltak kialakult eljárások, a közhasznú és közmunkaprogramok a minimális foglalkoztatás és kereset biztosítását tűzték ki célul. A legtöbb közmunkaprogramot ma is ez jellemzi, a programokat beindító önkormányzatok általában a település tisztaságának és karbantartásának feladatait végeztetik el a közhasznú munkásokkal. A közhasznú munka csak időleges foglalkoztatást jelent, nem biztosít hosszú távú megélhetést az abban résztvevőknek. Mivel a közhasznú programok nem jelentettek tartós megoldást a munkanélküliség kezelésére, ezért több szervezet és önkormányzat, a munkaügyi központok támogatásával, a foglalkoztatási törvényben meghatározott eszközök felhasználásával komplex programokat indított be. A legtöbb program a képzési és a foglalkoztatási elemeket kombinálta, kiegészítve munkaerő-piaci szolgáltatásokkal. A

programok eredményességét nagyban befolyásolta, hogy a tervezés során mennyire vették figyelembe a helyi gazdaság munkaerő iránt támasztott igényeit.

A komplex programok kudarcai közé tartozik, a képzésbe vont személyek motiváltsága és a programot elhagyók magas száma volt. Mivel a programokba csak 1 éven túl munka nélkül levőket lehetett bevonni, ami gyakran 2 vagy annál több munkanélküliségben eltöltött évet is jelentett, fokozott nehézséget okozott a résztvevőik mentális, szociális, egészségi problémája, a programok nem voltak felkészülve ezek megoldására.

Legkésőbb a *közcélú munkát* vezették be, 1997-ben. Hátterében az áll, hogy helyzetüket a segély önmagában nem tudja megoldani, nem megfelelő út a társadalmi integrációjukhoz, hiszen a probléma ettől jóval összetettebb. Ezért alakult ki azaz elképzelés, mely szerint a passzív foglalkoztatáspolitikai eszközöket háttérbe kell szorítani és előnyben kell részesíteni az aktív eszközöket, mert csak ezekkel lehet őket visszajuttatni a munkaerő piacra, a többségi társadalom részévé tenni őket. Ez teszi szükségessé a segélyezetteknek egy olyan szervezettel való kapcsolatba lépését, jelen esetben többnyire az önkormányzatokkal történő kapcsolatfelvételt, hogy együttműködjenek és részt vegyenek a foglalkoztatásban. A törvény csak az együttműködési kötelezettség előírásának a lehetőségét határozza meg, valamint azokat a programokat, melyek ezt szabályozzák. Így az önkormányzatok szabadon dönthettek a végrehajtás formája tekintetében, a kivitelezésben.

Az együttműködés szabályozásának ebben az első, kezdeti periódusában az önkormányzatok többsége nem élt a törvényi lehetőséggel, néhány nagyváros kivételével az együtt működés helyi szabályait nem határozta meg, a közcélú foglalkoztatás kereteit nem teremtette meg.

(Csoba, 2010.)

1.3. Aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök

A két eszközre bemutatására azért van szükség, mert nélkülözhetetlen részei az „Út a munkához” programnak, szorosan összefüggnek vele. Maga a program is egy aktív eszköz, amely a passzív eszközök háttérbe szorítását hangsúlyozza, elősegítve a segélyből élők számának csökkenését, és a dolgozók számának növekedését.

Az aktív eszközök a munkáltatók foglalkoztatási képességének, hajlandóságának és lehetőségének támogatására, elősegítésére irányulnak, céljuk egyértelműen a foglalkoztatottság növelésének elérése.

A passzív eszközök ezzel szemben „csak” a munka nélkül maradtak segélyezését biztosítja, a munkaerőpiac működésével szemben passzív, azt nem tudja érdemben befolyásolni. Magas, tömeges, hirtelen növekvő munkanélküliség esetén inkább a passzív eszközök működése kerül előtérbe, de ez inkább csak „felületi kezelést” biztosít.

Az „Út a munkához” program esetében 3 dolog van, amit ezek közül az eszközök közül célszerű kiemelni:

Aktív eszköz: közcélú foglalkoztatás (hiszen a program ide tartozik)

Passzív eszközök: az aktív korúak ellátása lehet:

- a) rendszeres szociális segély
- b) rendelkezésre állási támogatás

Rendszeres szociális segély (RSzS)

Az 1993. évi III. törvény rögzíti.

„A rendszeres szociális segély a megélhetést biztosító jövedelemmel nem rendelkező, hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek részére nyújtott támogatás.

Azok a személyek kérhetik az ellátás megállapítását, akiknek megélhetése más módon nem biztosított, ezért a kérelem benyújtásakor az igénylő jövedelmi és vagyoni viszonyait vizsgálni kell.”⁴

A következő célszemélyek kaphatják meg ezt a passzív támogatást:

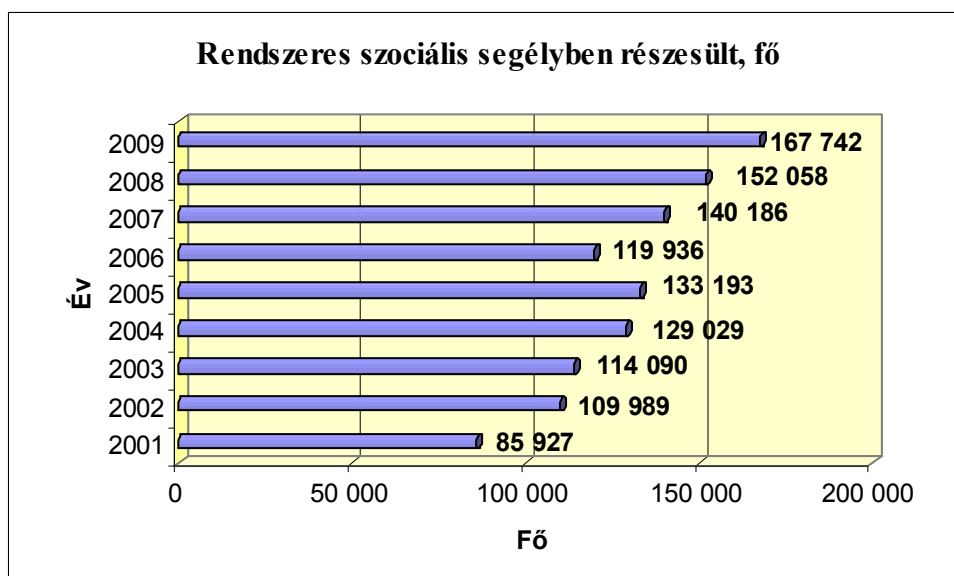
- ✦ Egészségkárosodott
- ✦ Nem foglalkoztatott
- ✦ Támogatott álláskereső

Ide tartoznak még az 55 év felettek, valamint 14 éven aluli gyermek elhelyezését nem tudják napközbeni ellátás keretében biztosítani (feltéve, hogy a másik szülő ellátásban nem részesül).

---

⁴ *A rendszeres szociális segély: Szociális és Munkaügyi Minisztérium- Lakossági Tájékoztatási és Tanácsadási Osztály, 2008. január, 1. oldal*

A következő táblázat a RSzS-ben részesülők számának alakulását mutatja:

Forrás. ÁFSZ adatbázisa alapján saját szerkesztés

1. ábra: A rendszeres szociális segélyben részesülők 2001-2009 között

Jól látható a táblázat alapján, hogy 2001-től 2009-ig több mint kétszeresére nőtt a szociális segélyben részesülők száma. Elmondható, hogy napjainkra a rendszerváltás óta lassan a harmadik generáció nő fel munkanélküliségben.

Rendelkezésre állási támogatás (RÁT)

Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás

- ✦ a rendszeres szociális segélyre nem jogosultak,
- ✦ akkor kerül folyósításra, ha
- ✦ nem vesz részt közfoglalkoztatásban,
- ✦ olyan képzésben vesz részt, amelyhez nem kapcsolódik keresetpótló juttatás.

Az ellátásra való jogosultság feltétele:

- ✦ ha közfoglalkoztatásban neki felróható okból nem vesz részt és táppénzben, vagy távolléti díjban nem részesül, vagy
- ✦ olyan képzésben vesz részt, amelyhez keresetpótló juttatást nem állapítottak meg
- ✦ Együttműködési kötelezettség: állami foglalkoztatási szervvel
- ✦ Összege: fix, a család létszámától függetlenül az öregségi nyugdíj minimum összegével egyezik meg (28 500 Ft) *(Kézenfogva Alapítvány, 2010.)*

1.4. A jóléti államok és a segélyezés. A segély „leszoktat” a munkáról?

A jóléti állam a polgárok elemi jólétének biztosítására irányuló állami felelősségvállalás.

Az 1970-es évektől a létbizonytalanság egyre nagyobb mértékű és több rétegű jelenséggé vált. A létbizonytalanság egyfelől az eddig stabil helyzetben élő munkásrétegek és alsó középosztálybeli emberek leszakadását, másfelől a kilátástalan helyzet állandósulását, harmadrésről a társadalmi struktúrán belüli pozíciók hiányát jelenti. Castel szerint a háttérben a társadalmi munkamegosztásban való részvétel hiánya és a közösségi kapcsolatoktól való megfosztottság áll.

A jóléti államokkal együtt járnak a szociális problémák. Ezek: munkaképtelenség, nagyfokú munkanélküliség, bűnözés és kábítószer-fogyasztás növekedése, gettósodás, lázadó magatartás, szubkultúrák kialakulása, elidegenedés, gyenge oktatási eredmények. Sok olyan fiatalos van, aki nem rendelkezik jövőképpel és nem akarnak dolgozni. Többségük segélyből él és ez a magatartás generációkon keresztül öröklődik. Marsland kutatásai alapján elmondható, hogy az ilyen családokban gyorsabban nő a válások száma, gyengül az apa pozíciója, iskolázatlanabbak a gyerekek, nő az agresszív magatartásformák aránya. A felnövekvő generációk érzelmileg sivárabbak, hiányzik belőlük a tekintélytisztelet. Nem jellemző ezekre a családokra a takarékosági szemléletmód, a jelennek élnek, nem tervezik meg a jövőt.

Az állami szociális ellátás két alaptípusába sorolható a biztosítási és segélyezési rendszer. A segélyezési rendszer középpontjában a rászorultság alapján járó támogatások állnak. Ha az állampolgár nem tudja megteremteni a megélhetéshez szükséges feltételeket, az állam olyan támogatást nyújt neki, hogy képes legyen fenntartani magát. Az ellátások mértékét egyénileg határozzák meg: megvizsgálják a segélyezett erőforrásait és azt kibővítik a létminimum szintjéig.

A segélyből élők meglehetősen magas száma elégedett a helyzetével, és csupán néhányuk változtatna az életén, ha tehetné. A mai segélyezési rendszer nem ösztönzi az embereket a munkára, mert a segélyek és a fizetések között szinte nincs különbség. A szegénység elmélete szerint miután a munkanélkülinek sikerül állást találnia, akkor a fizetése miatt elveszíti a jogosultságát a segélyre (pl. lakásfenntartási vagy gyermekvédelmi támogatás) a rendszeres szociális segélyen felül. Ezután kevesebb, vagy nagyon kicsivel több pénzt „keres” havonta. Így a segélyezésből élés kényelmesebb és jövedelmezőbb

megoldássá vált napjainkban. Megoldást a képzés és a gondolkodásmód változtatása hozhatna.

Tehát a közfoglalkoztatás nem csak a modern társadalomra jellemző foglalkoztatási forma, hanem alapkövei a középkorra nyúlnak vissza. Napjainkban három típusa terjedt el, melyeket nem egyszerű megkülönböztetni egymástól: közhasznú foglalkoztatás, közmunka, közcélú foglalkoztatás. Időben a közhasznú foglalkoztatás terjedt el legelőször, és a legújabb forma a közcélú foglalkoztatása, mely az utóbbit egyre inkább háttérbe szorította. Az állam az aktív korúak támogatására többféle utat dolgozott ki: aktív és passzív módját a támogatásuknak. A passzív támogatásban részesülők közül kerültek ki az „Út a munkához” programban résztvevők. Ide tartoznak a rendszeres szociális segélyre, és rendelkezésre állási támogatásra jogosult személyek. Az állam célja az aktív eszközök előtérbe helyezése a passzív eszközök rovására, ebben van segítségére ez a program is. Maga a program tehát egy aktív foglalkoztatáspolitikai eszköz, amely a közcélú munka végzését teszi lehetővé, elősegítve ezzel a későbbi elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedést. Társadalmi szempontból reintegrálni szükséges a munka világából önhibájukon kívül kiesett embereket, ezzel egészségesebb önbecsülést és értékrendet adni az állampolgároknak és nem utolsó sorban így lehet csökkenteni a segélyezettek körül kialakult társadalmi feszültségeket.

2. AZ „ÚT A MUNKÁHOZ” PROGRAM

- A közcélú munka „fejlődése”-

Napjaink egyik legfontosabb problémája a munkanélküliség, melynek gyökerei a rendszerváltásig nyúlnak vissza. A privatizálások, magánvállalkozások térhódításával egyre többen veszítették el állásukat. Később pedig a vállalkozások csődbejutásával váltak sokan munkanélkülivé. A kevésbé szakképzett munkavállalók, valamint a kevésbé keresett, „nem divatos” végzettséggel rendelkezők egyre inkább háttérbe, a munkaerőpiac peremére szorultak. Megélhetési forrásuk szinte kizárólag a segélyezési rendszer, esetlegesen a feketemunka maradt. Ráadásul egyre inkább kezd felnőni az a generáció, melynek szülei is munkanélküliek voltak: ők vagy nem találnak állást, vagy egyszerűen nem is akarnak találni.

Mindezen körülmények együtt járnak a tartós munkanélküliség elterjedésével, a szegénységgel, és többek közt a deprivációval (többszörösen hátrányos helyzettel) is. Kitorési lehetőségük egyre csekélyebb. Ezen a helyzeten mai álláspontok szerint a passzív támogatási rendszerek nem tudnak segíteni, aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök szükségesek megoldásukhoz. Ennek a talaján született meg az „Út a munkához” program, amely nem az első, de talán az eddigi leghatékonyabb módszer a helyzet kezelésére. Most nézzük meg, milyen folyamat során jutunk el magáig a programig.

2.1. Változások 2000-2008 között

1. 2000.:

- ✦ Háttére: 1999.évi törvény vezette fel
- ✦ Lényege: rendszeres szociális segélyt csak az kaphat, aki részt vesz az önkormányzati foglalkoztatásban. Ahol az önkormányzatoknak kötelezően foglalkoztatni kellett ezeket az embereket.
- ✦ Legalább 30 napig tart
- ✦ A részvételt a segélyben részesülők számára nem az önkormányzatok határozták meg illetve kötelezték őket, hanem törvényileg is szabályozva volt, kiküszöbölve az önkormányzatok korábbi tétlenségét

- ✦ Ez a szabályozás már az „Út a munkához” program alappilléreit tartalmazta, tehát a szociális ellátás folyósítását munkavállaláshoz kötötték

2. 2005.:

- ✦ 2004.évi törvény
- ✦ „Beilleszkedési programok” elkészítése az önkormányzatoknak, mert ez méginkább elősegítené a kiszorultak integrációját, a munkaerőpiacra történő visszatérést
- ✦ Egyre erősödött az a gondolat, hogy a segély folyósításának feltétele valamiféle munka legyen, növelve a közcélú foglalkoztatás szerepét

3. 2007.:

- ✦ Átalakul a támogatási rendszer
- ✦ Bevezették a családi segélyt, de limitálták is az összeget annak érdekében, hogy a munka mellett maradjanak az érintettek
- ✦ A rendelkezés kimondta, hogy a segélyben részesülőknek együtt kell működniük a munkaügyi szervekkel

4. 2008.:

- ✦ Előkészítik az „Út a munkához” programot, hogy 2009 elején be tudják vezetni azt.
- ✦ 2008. évi CVII. törvényben

Alapvető fontosságú, hogy a munkára képes, tartósan munkanélküli, korábban különféle passzív támogatásokat igénybe vevők fokozottabb mértékben vegyenek részt valamely közfoglalkoztatási formában, annak érdekében, hogy rendszeres munkajövedelemhez jussanak. Az alacsony iskolai végzettségű emberek számára ugyanis a munkaerőpiacra való visszakerülés első lépcsője a közfoglalkoztatásban való részvétel. Természetesen azok a személyek, akiknek egészségügyi állapota, életkora, egyéb kritériumok nem teszik lehetővé, hogy részt vegyenek ebben, nem kötelezhetők a továbbiakban. (Kovács-Ráczné, 2009.)

2.2. A program kiírása

– „Út a munkához” program célja, a változások iránya –

„A program kiemelt célja, hogy komplex intézkedéseivel járuljon hozzá ahhoz, hogy a munkára képes, tartósan munkanélküli személyek a korábbiaknál fokozottabb mértékben vegyenek részt valamely közfoglalkoztatási formában, hogy rendszeres munkajövedelemhez jussanak, és közelebb kerüljenek a munka világához.

A változások célja többirányú:

- a segélyezettek munkaerőpiaci pozíciójának javítása,
- a segélyezés munka ellen ösztönző hatásának mérséklése,
- a foglalkoztatás növelése,
- a szociális és munkaügyi szolgáltatások együttműködésének erősítése a segélyezettek integrációja érdekében.

A program előkészítése során figyelembe vett és alkalmazott alapelvek:

- együttesen érvényesüljön a társadalmi szolidaritás és az egyéni felelősség,
- aki képes dolgozni, az munkával járuljon hozzá a közteherviseléshez,
- a minimum szintű ellátást továbbra is biztosítani szükséges az arra rászorulóknak,
- a segítségnyújtás és az együttműködéssel szemben támasztott körülmények, valamint ezekhez kapcsolódó szankciók együttesen kerüljenek alkalmazásra.

A szociális törvény módosításával 2009. évtől a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű, aktív korú személyek ellátórendszere differenciálódik, a rendszeres szociális segély már csak egyik formája lesz az önkormányzati ellátásoknak

Mindez kifejeződik a törvény alcímében is „Aktív korúak ellátása”, amelynek szabályai sokkal jobban figyelembe veszik az egyéni élethelyzetet, képességeket, a munkára való ösztönzést.

Az ellátásra jogosultak közül:

a.) a munkavégzésbe bevonhatók:

- közfoglalkoztatásban vesznek részt és különböző típusú munkaerő-piaci, valamint szociális szolgáltatások járnak részükre,
- pénzbeli ellátásként pedig rendelkezésre állási támogatás (továbbiakban: RÁT) illeti meg őket, ha közfoglalkoztatásban nekik nem felróható okból, nem tudnak részt venni,

b.) képzésbe bevonhatók: a szociális ellátás folyósításának feltétele, hogy aki 35. életévét nem töltötte be, és általános iskolai végzettséggel nem rendelkezik olyan képzésben köteles részt venni, amely az általános iskolai végzettség megszerzésére, vagy a szakképzés megkezdéséhez szükséges kompetenciák megszerzésére irányul. A képzés időtartamára, ha keresetpótló juttatást nem állapítanak meg részükre, a RÁT illeti meg őket.

c.) a munkavégzésre nem kötelesek: továbbra is rendszeres szociális segélyt kapnak (továbbiakban: RSZS), számukra a közfoglalkoztatásban való részvétel nem előírás, ugyanakkor a segélyre jogosult személy is vállalhatja az önkormányzattal kötött megállapodásban, hogy részt vesz a közfoglalkoztatásban, (ebben az esetben a RÁT szabályokat kell rájuk alkalmazni).

Az aktív korúak ellátására jogosultak körébe tartozó személyek közül a közfoglalkoztatásban, vagy képzésben részt vevőket az állami foglalkoztatási szerv álláskeresőként veszi nyilvántartásba, és velük álláskeresői megállapodást köt.

Emellett ez a személyi kör közfoglalkoztatásban vesz részt, amelynek feltételeit a települési önkormányzatok biztosítják. A munkavégzés időtartamára természetesen munkabér jár, pénzbeli ellátást, azaz a rendelkezésre állási támogatást pedig csak arra az időtartamra kell folyósítani, amikor a jogosult számára az önkormányzat éppen nem tud munkát biztosítani.

A közfoglalkoztatás hatékony megvalósítása érdekében a települési önkormányzatoknak, vagy társulásaiknak egyéves időtartamra közfoglalkoztatási tervet kell készíteniük.

A fenti változások az eddigiekhez viszonyítva sokkal inkább igénylik a települési önkormányzatok és a munkaügyi kirendeltségek szoros együttműködését, egymás munkájának, szabályrendszerének ismeretét, és a rendszeres kapcsolattartást a szervezetek között.

Az önkormányzatoknak is ismerniük kell az ellátásban részesülők tájékoztatása érdekében a munkaügyi szervezetek eszközszerét, amely a munkavállalás segítésében igen széleskörű. Az Flt. szerinti ellátások és szolgáltatások mellett kiemelt jelentősége van a képzésben, továbbképzésben, átképzésben való részvétel biztosításának

A munkaügyi kirendeltségek állásközvetítési lehetőségei - nemcsak a közfeladatok államilag finanszírozott ellátására korlátozódnak, mint az önkormányzatoké, hanem - az elsődleges munkaerőpiacra történő elhelyezésre is kiterjednek.”⁵

2.3. Az „Út a munkához” program célcsoportjának bemutatása

Korábban már kiderült, hogy a program legfontosabb célja, hogy olyan emberek számára teremtsen munkalehetőséget, akik huzamosabb idő óta nem tudtak elhelyezkedni, vagy jövedelem nélkül maradtak vagy a szociális alapú segélyezésben részesültek. Két alapvető társadalmi csoport vesz részt ebben a programban, a korábban rendszeres szociális segélyben részesülők és a rendelkezésre állási támogatásban részesülők. 2009-ben változások történtek az szociális ellátó rendszerben, mivel az „túlzottan” univerzálissá tette a segély kategóriát. A legtöbb önkormányzatnál olyan emberek családok jelentek meg segélyért, akiknek rászorultságát koruk vagy fizikai állapotuk nem indokolta. Az úgy mond tetterős (munkaképes) polgárokat a viszonylag könnyen igényelhető, megkapható szociális segély nem kellő mértékben ösztönözte a munkakeresésre. Az önkormányzatok, mint a szociális segélyezés intézményei szorosan együttműködve a munkaügyi központokkal áttekintették a segélyezett állományát.⁶ Ezek után csak azok kaphattak továbbra is szociális segélyt, akik 55. életévüket betöltötték, vagy egészségi állapotuk következtében korlátozottan tudnak munkát

---

⁵ *Állami Foglalkoztatási Hivatal: „Út a munkához” program célja, a változások iránya In: Kovács-Ráczné: Tájékoztató az önkormányzati feladatok ellátásához az „Út a munkához” program megvalósítása érdekében; Jegyző és Közigazgatás Szaklap 2009. januári Melléklete, 4-5. oldal*

⁶ *Az önkormányzatoknak listát kellett készíteni a rendszeres szociális segélyben részesülőkről és azt egyeztetni a környékhez tartozó munkaügyi kirendeltségekkel. Ez azért volt fontos, mert az 1993. évi III. sz. törvény következtében átalakították a két csoport kritériumait. Lényegében azt jelenti, hogy kiszélesítették a RÁT-osok körét, felülvizsgálták a RSzS-ben részesülőket és átsorolták őket*

végezni, vagy 14 éven aluli gyermeket nevelnek (ahol a nappali ellátás nem biztosított). A többieket átsorolták a RÁT-osok közé, kötelezővé téve számukra a későbbi munkavállalást (természetesen nem kötelező, de a továbbiakban csak akkor kapnak támogatást, ha részt vesznek a programban). Akkor nem kötelező, ha a támogatásban részesülők önhibájukon kívül nem tudnak részt venni a programban.

Az aktív korú támogatottak havi megoszlása 2009-ben

2. táblázat

2009	RSzS (fő)	Közcélú (fő)	RÁT (fő)	Összes aktív korú ellátott (fő)
Január	212 339	7 909	0	220 248
Február	203 643	7 599	11 192	222 434
Március	190 020	9 387	35 832	235 239
Április	138 869	18 640	93 402	250 911
Május	37 105	52 128	180 481	269 714
Június	33 929	76 437	166 652	277 018
Július	33 123	86 234	159 632	278 989
Augusztus	32 987	91 228	164 390	288 605
Szeptember	33 165	96 024	166 340	295 529
Október	33 005	94 732	167 825	295 562

Forrás: Csoba, [2010]

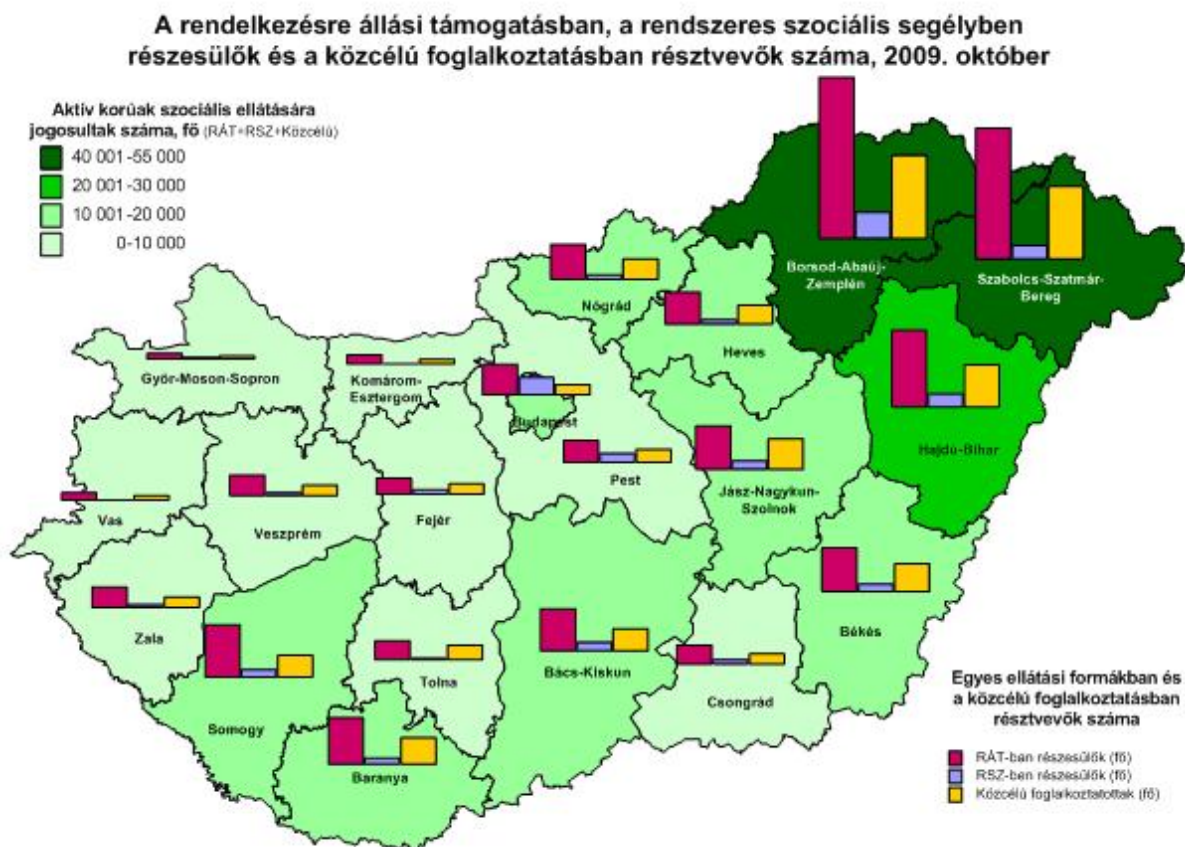
Jól látható az alábbi táblázatból hogyan csoportosították át a különböző támogatásban részesülőket. Ahogy januártól elkezdett fogyni a szociális segélyben részesülők száma, úgy gyarapodott a közcélú munkások és a rendelkezésre állási támogatásban részesülők mennyisége. Az RSzS-ek száma csaknem hetedére csökkent, a közcélú munkások száma közel 12-szeresére emelkedett!

A 2008-ban még 222 074 személyből, akik rendszeres szociális segélyben (RSZS) részesültek, 2009 szeptemberére 33 005 fő maradt. Az átsorolás következtében hátrányos helyzetbe kerültek azok az 55 év fölötti személyek, akiknek 1-2 évük lett volna a nyugdíjig. Végül ezt úgy módosították, hogy az ilyen résztvevők saját kérésükre átkerülhettek a RÁT kategóriába, nagyobb esélyt kapva arra, hogy bekerüljenek a közfoglalkoztatási szférába. Tehát az „Út a munkához” program elsődleges célcsoportja az aktív kereső korú munkaképes RÁT-osok köre. A célcsoport döntően az alacsony iskolai végzettségű munkakeresőkből kerül ki, s ez alapvetően meghatározza a foglalkoztatás lehetőségét is. (Csoba, 2010.)

A következőkben 2009-ben vizsgálom a rendelkezésre álló adatokat. Sajnálatos módon 2010-es, releváns adatokat sem a KSH, sem az ÁFSz oldalán nem találtam.

A lenti ábra jól reprezentálja az országos jellemzőket. A legrosszabb helyzet Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében tapasztalható, hiszen itt a legmagasabb az aktív korúak közül a szociális ellátásra szorultak (40.001-55.000). Kevésbé magas, de meghatározó még ez a szám Hajdú-Bihar megyében is. Ezek egyébként szociális szempontból a legveszélyeztetettebb térségek.

Forrás: ÁFSz honlapjáról letöltve 2010. október 17.

2. ábra. Segélyezetttek és közcélú foglalkoztatottak megoszlása Magyarországon 2009-ben
 Rendelkezésre állási támogatás, rendszeres szociális segély 2009-ben

Természetesen ezeken a területeken a legmagasabb a RÁT-osok és az RSZ-ben részesülők száma és itt foglalkoztatják legnagyobb számban az önkormányzatok a program résztvevőit. Legalacsonyabb arányokat Vas és Győr-Moson-Sopron megyében tapasztalható. Ez a kis fenti térkép jól jelzi az országban uralkodó regionális különbségeket. Az alábbi táblázatból pontos értékek is kiolvashatóak.

Közjellegű támogatásban érintettek száma régióként 2009-ben

3. táblázat

	Közép- Mo	Közép- Dunántúl	Nyugat- Dunántúl	Dél- Dunántúl	Észak- Mo	Észak- Alföld	Dél- Alföld	Összesen
Közmunka	441	795	867	2413	3111	6487	1482	15596
Közcélnú	5518	6305	4682	14621	28062	28128	15931	103247
Közhasznú	5574	2908	161	3373	2359	2813	3319	20507
„Rátos”	132	261	259	1161	676	1091	487	4067
Összesen	11 533	10 008	5 710	20 407	33 532	37 428	20 732	139 350

Forrás: ÁFSz; Tajti József: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök működése 2009-ben; Foglalkoztatási és Szociális Hivatal [2009]

A közjellegű foglalkoztatást végzők számra legnagyobb az észak-alföldi régióban, természetesen azért mert ebben a térségben a legmagasabb a szociálisan hátrányos helyzetű települések száma (Ide elsősorban Borsod és Szabolcs megyék tartoznak). Az országban legtöbben közcélnú munkát végeztek 2009-ben (103 247), míg legkevesebben a közhasznú munkavégzést választották a Nyugat-Dunántúlon (161). Az utóbbi közjellegű foglalkoztatási forma az utóbbi időben kezd háttérbe szorulni, köszönhetően a közcélnú tevékenység előtérbe kerülésének következményeképpen. Ugyanakkor a legkevesebb közfoglalkoztatott is a nyugat-dunántúli régióból került ki: mondhatni országunk egyik legfejlettebb térsége, a munkanélküliségi ráta alacsony.

2.4. „Út a munkához” program eredményei és tapasztalatai

Ebben a fejezetben konkrétumokkal fogom igazolni hipotéziseimet, kutatásom eredményeit, részletesen kifejtem a korábbi elméleti megalapozások tapasztalati háttérét is.

Az „Út a munkához” programot befolyásoló fontosabb tényezők:

- ✦ Legkevésbé fontos a település pártállása
- ✦ Fontos a korábban így szerzett tapasztalatok
- ✦ A szociálisan rászorulóknak száma
- ✦ A település intézményeinek ellátottsága
- ✦ A település és a munkaügyi kirendeltségek kapcsolata

- ✦ A romák aránya a településen belül (ha alacsonyabb a számuk, akkor hatékonyabban működik a program)

A programban foglalkoztathatók:

- ✦ Akik a rendszeres szociális segély helyett a rendelkezésre állási támogatás kategóriájába kerültek át, és kötelezhetők a közfoglalkoztatási programban való részvételre
- ✦ Pályakezdők, akik eddig nem tudtak elhelyezkedni
- ✦ A huzamos ideje szociális segélyen lévő inaktívok, akik megőrizték munkaképességüket és együtt akarnak működni
- ✦ Önkéntesek pl. polgárőrök
- ✦ „Roncsársadalom” tagjai: valamilyen hiányosságuk miatt a peremre szorul, de dolgozni vágyó emberek

Legnagyobb arányban a szakkézettséget nem igénylő, alapfokú iskolai végzettséghez kötött munkakörökbe keresnek közfoglalkoztatottakat. A leggyakoribb betöltendő munkakörök: közterület, közintézmények takarítása; mezőgazdasági, konyhai, építkezési segédmunkás; karbantartó, irodai kisegítő munkás stb.

Alapvető kérdés a programmal kapcsolatban, vajon elvonja-e a potenciális munkavállalókat a munkaerőpiacról. Ez azt jelenti: a programban résztvevők találnának-e ettől jobb, kifizetődőbb munkát, ha ez a program nem kötelezné őket közcélú munka végzésére. A válasz egyértelműen az, hogy nem von el a program munkavállalókat az elsődleges munkaerőpiacról. Azokat kötelezik a munka vállalására, akik egyébként korábban rendszeres szociális segélyt, vagy rendelkezésre állási támogatást kapnak. Korábban már kiderült, hogy 2009-ben rengeteg RSzS-est soroltak át a RÁT-osok közé. Köztudott, hogy a rendszeres szociális segélyben részesülők egyébként sem aktív tagjai a társadalomnak, hiszen pl. egészségügyi állapotuk miatt nem tudnak dolgozni. A RÁT egy aktív korúak ellátását biztosító állami foglalkoztatáspolitikai eszköz, melyet a rászorulóknak többek között azért kapnak, mert nincs munkahelyük. Mivel a program ezt a csoportot célozza meg, így korántsem vonja el a munkavállalókat az elsődleges munkaerőpiacról, hanem munkát ad nekik a közfoglalkoztatási szférában. Ezek az emberek maguktól valószínűleg nem találnának állást, így viszont megélhetési forráshoz jutnak, van munkaszerződésük, dolgoznak. Ráadásul a program kiírásában is szerepel, hogy a

segélyen lévő, tartósan munkanélküli személyeket munkára ösztönözze, tehát nem elvonni, hanem visszajuttatni akar. A regisztrált álláskereső a jövőben valóban a munkára kész és képes népeességből kerülnek ki.

A tartósan munkanélküli, a mindennapi munkavégzéstől mind jobban eltávolodó emberek számára a közmunka a majdani integráció, a „valódi” foglalkoztatás felé vezető út első lépcsőfoka kíván lenni. A programban résztvevők közül sokan elvesztették önbizalmukat, feladták a reményt arra, hogy új munkahelyet találjanak. Ez több okból adódott: egyrészt a koruk miatt nem szívesen alkalmazták már őket, másrészt iskolai végzettségük, képzettségük sem tette lehetővé érdemi munka elvégzését. Esetenként pedig a munkahelyhez való eljutás költségét nem tudták megfizetni. Az ilyen, tartós munkanélküli személyek feladták annak a lehetőségét, hogy a jövőben még alkalmazzák őket, kiábrándultak és elkeseredetté váltak. 2009-től a program bevezetésével egy új esély, lehetőség nyílt meg előttük. Azok, akik valójában dolgozni szerettek volna, és a segélyért való sorban állás megalázó volt számukra nagyszerű lehetőségként kínálkozott a munkavégzés. Saját maguktól nagy valószínűséggel már nem találtak volna állást, feladták a munkahelykeresést, most viszont az önkormányzat kínált számukra helyben munkát. Ez azt jelentette, hogy ezentúl nem az RSzS vagy a RÁT összegéből, hanem minimálbérből is megélhetnek, nem kell fizetni a munkába járás költségeit (hiszen helyben van), és lehetőséget kaptak arra is, hogy újra a társadalom aktív tagjának érezzék magukat. Munkaszerződésben rögzítették a feltételeket, tehát valódi munkaviszony alakult így ki. Nem kellett a megélhetésen aggódniuk: hiába nem túl magas a minimálbér összege, mégis jóval magasabb mint a rendelkezésre állási támogatásnak. Természetesen ez azokra vonatkozik, akik tényleg dolgozni akartak, nem azokra akiknek inkább a kényelmesebb, „otthonülő”, segélyből való megélhetés a kézenfekvő. Ez utóbbi hozzáállás sajnálatos módon a leghátrányosabb helyzetű településeken jellemző, ahol magas a roma népeesség száma, hiszen helyenként lassan a harmadik generáció nő fel munkanélküliségben. Ez aggasztó, mivel pont ezeknek a településeknek lenne szüksége segítségre, ezeket az embereket kéne bevonni a munka világába.

Aki régóta nem dolgozott, nehezen illeszkedik be egy munkahelyre, azt a teljesítményt, ami egy közmunkában belefér, "nem nagyon tolerálná a versenyszféra". Az „Út a munkához” program kitalálói szerint a közmunka afféle előszoba lenne az igazi munkaerőpiac felé vezető úton, ezen keresztül a leszakadtak "visszaszocializálnának" .

A program hibájaként említik, hogy sokan nem tudnak kilépni, helyzetük konzerválódik, visszakerülnek a közsféra körforgásába. Ez egyes esetekben azért van, mert ez egy kényelmesebb megoldás, mint pl. bejárni egy távolabbi településre dolgozni. Az integrációra nagyobb az esélye a kedvezőbb munkaerőpiaci státuszú csoportoknak: az iskolázatlanok, a romák, a szegénységben élő tartósan munkanélküli emberek 4-5 százaléka került vissza a munkaerőpiacra, míg a képzetesebb, a nem roma, illetve nem szegény közfoglalkoztatottak integrációs esélyei 20 százalék körüli értékeket mutatnak. Az elmúlt három évben közmunkát vállaló embereket együtt vizsgálva megállapíthatjuk, hogy mintegy 10 százalékuk került vissza a munkaerőpiacra. A közfoglalkoztatottak között a legnagyobb arányt a tartósan munkanélküliek csoportja képezi: igaz nehezebben biztosított ennek a csoportnak a reintegrációja, de nem lehetetlen, rengeteg pozitív példával találkozhatunk a gyakorlatban. A közmunkások nagyobb része előbb-utóbb visszakerül a szociális rendszerbe, csak néhányuk sikerül tartósan elhelyezkednie, ha tízből egy embernek sikerül, már az is eredménynek számít.

Az „Út a munkához” program sok fiatalnak segít a munkaerőpiacra kilépni, illetve az idősebbeknek visszatérni. A közfoglalkoztatás mintegy megteremtve a másodlagos munkaerőpiacot, segít az idősebbeknek a számukra megfelelő munka megtalálására. Az 55 év felettiek, akik számára mindössze néhány év hiányozna a nyugdíjig kérhetik, hogy részt vegyenek a közcélú munkában. A fiatalokon elsősorban pályakezdő fiatalokat értek. Ha kezdetben nem találnak a környéken állást, jó kiindulópont lehet ez a munkalehetőség. Természetesen az is lehet a hátulütője, hogy valaki diplomásként árkot takarít, de ez nem jellemző tendencia, ráadásul senki sem kötelezhető a munka végzésére. Mindenesetre elmondható, hogy egyfajta alapot biztosíthat a pályakezdők számára, és ugyan nem olyan értékű gyakorlat, mintha az elsődleges munkaerőpiacon szerezték volna azt, de „ez is valami”.

Az önkormányzatot és a környezetet is megosztja a program: általában pozitív véleménnyel vannak a programról, de akadnak természetesen kivételek is. A mezőnyárádi felmérésből az derült ki, hogy az önkormányzat nagyon örült a program nyújtotta lehetőségeknek. A mezőnyárádi önkormányzat nagyon jó véleménnyel van erről a programról, hiszen rengeteg pluszköltségtől kíméli meg a község költségvetését. Korábban ezeket a feladatokat takarító és karbantartó céggel oldották meg. Ennek a hátránya az volt, hogy ugyanúgy ki kellett fizetni a segílyt az arra rászorulóknak, valamint a cégnek is ki kellett fizetni a munkáját.

Máshol kevésbé szívlelik a közcélú foglalkoztatás ezen formáját, mert a benne részt vevőknek nem túl nagy a munkakedve, sok problémát okozva ezzel az önkormányzatnak és a településnek. Itt olyan dolgokra gondolok, mint ittasan jelent meg, néhány nap után táppénzre került, nem lehet rábírní az adott feladat elvégzésére stb.

A környezetre gyakorolt hatás is megosztott. Ha a munkavállalók családtagjait kérdezzük, tőlük azt a választ kapjuk, hogy jó, mert végre dolgozik az eddigi munkanélküli, örülnek a kereseti lehetőségnek. A tágabb környezet kicsit megosztottabb: egyesek szerint jó, mert csökken a segélyből élők száma. Mások azt gondolják, hogy érdemi munkát nem végeznek, ezért nem kellene minimálbér nagyságú fizetést kapniuk érte. Ez is a résztvevők munkavállalási hajlandóságával magyarázható: ahol a környezet látja, hogy tényleg dolgoznak, nem lusták, rendesen elvégzik a rájuk bízott feladatot: újra elkezdik tisztelni őket, örülnek, hogy kaphatnak másik esélyt.

A végén még meg kell említeni egy alapproblémáját az „Út a munkához” programnak. Túl rövid a támogatott szakasz a munkavállalói kompetenciák megerősítésére. Két szempontból is rövid: egyrészt a 2 év nem elég a program kiteljesedéséhez, a másik pedig a munkaszerződés időtartama, ami 200 nap. Ez kevés ahhoz, hogy valaki tökéletesen betanulja a feladatot, és egy tartósan munkanélküli esetében ennyi idő nem elég, hogy „visszaszocializálódjon” a munka világába.

A foglalkoztatási programok változásokon mentek keresztül 2000 és 2008 között. Kezdetben csak az kaphatott segélyt, aki meghatározott óraszámot dolgozott „köz munkásként”. Ebből nőtte ki magát a program alap gondolata.

A program célcsoportja a rendelkezésre állási támogatásban részesülők köre. Közülük sokan korábban a rendszeres szociális segélyben részesülőkhez tartoztak, 2009. évi átsorolás után kerültek ebbe a rétegbe. A legmagasabb arányban Észak-Alföldön végeznek közcélú munkát: Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

A program nem von el potenciális munkaerőt az elsődleges munkaerőpiacról, hanem a tartósan munkanélkülieknek segít, hogy visszataláljanak a munka világához, valamint a fiatal álláskeresők számára segít az elhelyezkedésben. Ezt úgy teszi, hogy mintegy létrehozva a közcélú munkával a másodlagos munkaerőpiacot, lehetőséget nyújt számukra a munkavégzésre. a környezet reakciója a munkavállalók munkakedvétől függ:

ha azt látják, hogy dolgoznak, elismerik őket. A program alap gondolata jó, a munkaszerződés hossza viszont kevés, ami gyakran nem elég arra, hogy visszataláljanak a munka világába.

3. AZ ÚT A MUNKÁHOZ PROGRAM MEGÍTÉLÉSE AZ ÉRINTETTEK KÖRÉBEN

Primer kutatás Mezőnyáradon

Mezőnyárad a B-A-Z. megye déli részén, sík területen fekszik. A község területén is található lankás dombok, de a tőle északra elterülő rész kifejezetten dombos. Budapesttől 140 km-re, míg Miskolctól 40 km-re nyugatra található. Budapest irányából, előtte 10 km-re kerül el Mezőkövesd városa. Megközelíthetősége közúton és vasúton egyaránt kiváló.

A régi 3-as főút a községet még kettészelte, ma ez a település főutcája. A jelenlegi 3-as számú főút csupán érinti a községet. . A község lélekszáma 1800-1900 fő körül ingadozik.

Önálló önkormányzattal rendelkező életképes település, iskolával, óvodával, egészségügyi ellátással (orvos, fogorvos), megfelelő színvonalú szolgáltatással (üzletek, vendéglátás), viszonylag kevés termelőüzemmel. A lakosság részére munkalehetőséget jelent a közeli bánya, néhány intézmény, helyi vállalkozás, szolgáltatás. Kevesen élnek a mezőgazdaságból (kicsi a falu határa). A jó közlekedési helyzet és a kevés munkalehetőség miatt többen távolabbi munkahelyeken (pl. a közeli városokban) keresik megélhetésüket. Mezőnyárad infrastrukturális ellátottsága kifejezetten jónak mondható. A település vezetői/vezető testülete tervszerű, hosszú távon egységes szerkezetet alkotó beruházásokat kezdeményeztek és valósítottak meg. A falu lakói szorgalmas, igényes emberek. A rendezett, nagy zöld felületekkel tarkított utcák is erről tanúskodnak.

A társadalom nagyon összetett a térségben. Mezőnyáradon nem lakik roma származású család. Az emberek igényesek, ápoltak, alig találkozhatunk hátrányos helyzetű családdal. Túl vagyonos emberek sem jellemzőek, mondhatjuk egy átlagos kis közösség a „miénk”.

3.1. A kutatás körülményei

Az út a munkához programban 2009-től vesz részt a település. A faluban kb. 20 fő kapna segítyt, őket vonták be a programba. Ki kell emelnünk, hogy nincs a településen roma származású személy, ez látszik a dolgozók munkakedvén, munkához való hozzáállásán is.

Az alábbi munkakörökben dolgoznak az alkalmazottak:

- Óvoda, iskola takarítása
- Karbantartás, parkgondozás

A munkások 8 órában dolgoznak: az iskolai takarítók reggel 6 órától 10 óráig, majd délután 2-től 6 óráig. A karbantartók pedig reggel 7 órától délután 3 óráig végzik a tevékenységeiket. Mivel nincsenek túl sokan, egyértelműen a nők végzik az előbbi, míg a férfiak az utóbbi munkakör feladatait.

Önkormányzat költségei

4. táblázat

Időszak	Önkormányzat költsége	Állam visszafizetett
2009. 05.01 – 2009. 12.31.	8.593.000	8.163.000
2010. 01.01 – 2010. október 30.	9.305.000	8.160.000

Jól látható, hogy 95%-ban visszafizette az állam az önkormányzat kiadásait. A mezőnyárádi önkormányzat nagyon jó véleménnyel van erről a programról, hiszen rengeteg pluszköltségtől kíméli meg a község költségvetését. Korábban ezeket a feladatokat takarító és karbantartó céggel oldották meg. Ennek a hátránya az volt, hogy ugyanúgy ki kellett fizetni a segélyt az arra rászorulóknak, valamint a cégnek is ki kellett fizetni a munkáját. Ezzel a programmal ezt a problémát is meg tudták oldani.

Természetesen akadnak problémák is.

1. Az önkormányzat hibaként sorolta fel, hogy mindössze 200 napig tart a munkaviszonyuk. Ennek leteltével vagy meg kell hosszabbítani a munkaszerződést, vagy még két másik lehetőség áll fenn: munkához jutnak, vagy visszakerülnek a segélyezési rendszerbe.
2. Egész évben 18 főt tudnak foglalkoztatni: a település nem túl nagy, az emberek ha tehetik dolgoznak, így kevesen vesznek csak részt benne, nem tudják forgatni az embereket
3. Hamarosan meg fog szűnni, ezért ezekre a célokra 6 személyt kell alkalmazni (amit az állam már nem fog úgy támogatni, mint ezt a programot)

Viszont azt ki kell emelnünk, hogy ez a 6 ember a korábban közfoglalkoztatásban dolgozók közül fognak kikerülni, esélyt adva a munkaerőpiacra való kijutásukhoz, valamint munkahelyet biztosítva nekik.

A fentiek alapján beigazolódott két hipotézisem is: egyrészt az önkormányzat számára ez hasznos (nem kell alkalmazni ezen feladatok elvégzésére újabb embereket); valamint

egyik hibájáról is szó esett, amit megemlítettem a bevezetőben: túl rövid a munkaviszonya (200 nap) a programban résztvevőknek.

Ebben a munkámban elsősorban az emberek véleménye érdekelt. Hiszen alapvető fontosságú, hogyan érzik magukat ebben a foglalkoztatási programban, ad-e számukra reményt, örülnek-e a lehetőségeknek stb. Kíváncsi voltam arra, hogy a falu lakossága el tudna-e helyezkedni önerőből, ha ez a program nem létezne. Érdekelt az is, hogy a program elvonja-e a potenciális munkavállalókat, azaz kényszerből kell így dolgozniuk (máshol is hamar kapnának munkát). Vizsgáltam a környezet, rokonság család stb. viszonyát a közcélú alkalmazottakhoz, illetve javította-e az önértékelésüket programban való részvétel. Megkérdeztem őket, mennyi ideje dolgoznak a másodlagos munkaerőpiacon, és hogy a későbbi munkahelykeresést megkönnyítette-e.

A kutatási módszerem az interjúzás volt: kevert típusú interjúkat készítettem. Lényege: hogy a beszélgetés egy részében strukturált interjúra emlékeztető kérdéseket tesz fel a kutató, melyekre jól körülhatárolható (akár mérhetővé tehető) válaszokat kap. Az interjú során nyitottabb kérdések is elhangzanak, az interjúer akár teljes vissza is húzódhat, mind több teret engedve a válaszadónak arra, hogy véleményét kifejtse, érzéseinek is hangot adjon.

A továbbiakban a saját magam által készített interjúkat elemzem és levonom a megfelelő következtetéseket a hipotéziseim alapján.

Felmérésem során 10 személyt kérdeztem meg, mindannyian mezőnyáradi lakosok, és részt vesznek Az út a munkához programban.

A következő táblázat reprezentálja a demográfiai jellemzőiket

A mezőnyáradi interjúalanyok demográfiai ismérvei

5. táblázat

Alany	Nem	Életkor	Iskolai végzettség	Foglalkozás
1	Férfi	36	Szaktanácsos	Kőműves
2	Nő	49	Érettségi	-
3	Nő	28	Szaktanácsos	Varrónő
4	Nő	34	8 általános	-
5	Férfi	47	Szaktanácsos	Kőműves
6	Nő	41	8 általános	-
7	Nő	52	Érettségi	ruhaipari technikus
8	Nő	46	Szaktanácsos	gyógyszergyártó
9	Férfi	47	8 általános	segéd munkás
10	Férfi	26	Érettségi	Raktáros

Mezőnyárád lakossága 2007-ben 1724 volt; ebből 848 férfi, 894 a nő. Tehát az arányokat is megfelelően választottam meg: az interjúalanyaim 60%-a nő, 40%-a férfi (és a községben is a nők vannak többségben. Az átlagéletkor: 40,6 év. A megkérdezettek közül 3 személy 8 általánost végzett, 3 szakmunkásképzőt, négyen pedig érettségiztek is.

A legtöbb hipotézisemet szeretném igazolni ezen konkrét példa segítségével. Az interjú 3 nagy részre tagolható:

1. Az egyén véleménye a programról: melyben szó esik arról, hogyan vált munkanélkülivé, mit tud a közfoglalkoztatásról, szerette-e stb.
2. A környezet, család hozzáállása
3. A megkérdezett által végzett munka

3.2. A kutatás eredményei

A válaszolók különböző okok miatt váltak munkanélkülivé, egyértelműen nem lehetne beskatulyázni őket. Az viszont elmondható, hogy korábban mindannyian munkanélküli segélyt kaptak, és most is maximum ez tudná megélhetésüket biztosítani, már amennyire ezt lehet megélhetésnek definiálni csekély összege miatt. Úgy gondolják, hogy a program nélkül szinte lehetetlen lenne munkahely találása, nem tudják elképzelni, hogyan élének meg máskülönben.

„...Fogalmam sincs, hogy a program nélkül hol dolgoznék.”

A mezőnyárádi közfoglalkoztatottakról elmondható, hogy általában nem rendelkeznek széleskörű ismeretekkel a különböző „felzárkóztató” programokról. Korábban nem vettek részt hasonló programban, és nem is tudnak azokról túl sokat. Az viszont egyértelműen elmondható, hogy a támogatás mértékét egytől egyig kevésnek találták

„Szerintem sehogy nem támogatják. A mértékéről a véleményem szerint, éhen lehet halni. A minőségéről annyi: várjam otthon a postást, havonta 23 000 Ft-ért? Közfoglalkoztatott programot ismerem, mert részt veszek benne. Szerintem sikeres, aki dolgozni szeretne, boldog, hogy minimálbérért megteheti, ha kap rá lehetőséget.”

Egy személy kivételével már mindegyikük volt közfoglalkoztatott, és elmondható, hogy általában jónak tartják magát a programot, a kivitelezésében viszont akadnak problémák (pl. nem tudnak sok embernek megfelelő munkát adni).

A megkérdezettek már huzamosabb ideje résztvevői a programnak. Ez a fent említett okra vezethető vissza: Mezőnyárád egy kis település, az emberek ha tehetik dolgoznak; 18 embert tud az önkormányzat foglalkoztatni ennek keretében, így nehezen vagy egyáltalán nem oldható meg a forgatásuk. A fiatalabbak ki tudtak lépni a munkaerőpiacra, az idősebbek (45 fölöttiek) számára ez már nehezebb feladat.

„2 hónapig vettem részt benne. Vége azért lett, mert találtam másik, biztosabb munkahelyet.” (26 éves)

Számukra ez a munkahely nagyon megfelelő, hiszen a településen belül minimálbérért dolgozni tudnak, és talán a környéken ilyen végzettséggel, ennyi idősen nagyon nehezen tudnának elhelyezkedni.

Általában mindenki azt nyilatkozta, hogy szereti a munkáját: kezdetben nem örültek annak, hogy ennek a keretében kellett dolgozniuk, miután azonban belátták, hogy tényleg sikeresen működik, szívesen működtek együtt. A munkáltatók (munkaadók) az emberek hozzáállását is megkönnyítették: az elmondottak alapján nagyon segítőkészek voltak, és a megkérdezettek hálásak érte, hogy megkapták általuk a lehetőséget arra, hogy dolgozhassanak.

„Örültek, hogy a munka elvégzése könnyebb lesz, hisz 1 emberrel többel végeztetik a munkát. Nagyon segítőkészek voltak. Ebben a programban nagyon sokféle ember dolgozik, ezért a véleményem nem általánosítható.”

Sajnos elmondható, hogy nem segítette elő a későbbi munkahelyhez való jutásukat a közmunkásoknak, persze ebben az is közrejátszik, hogy elég kevés személy vesz ebben részt kis településünkön. Az viszont egyértelmű, hogy segély helyett mindenképpen ezt az utat választják inkább, valamint az is, hogyha esetlegesen a jövőben ehhez hasonló program lehetőséget adna munkahely találására, nem kerülnének vissza a segélyben részesülők köréhez. Még itt meg szeretném említeni, mennyire segítette Az út a munkához program a dolgozók önértékelésének javítását.

„Dolgozni szeretnék, fizetni tudom a számláim és van miért reggel felkelnem...”

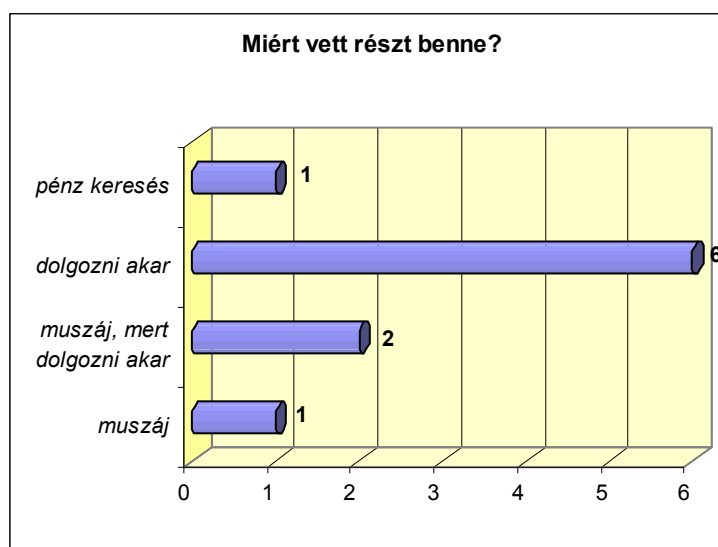
„Igen, mert úgy éreztem aktív része vagyok a társadalomnak.”

Elmondhatom, hogy ezek az emberek tartósan munkanélküliek voltak, sokan felhagytak a munkahelykereséssel is. Most kaptak egy lehetőséget, hogy dolgozhassanak, és újra a társadalom tagjának érezhessék magukat, elfelejtve a korábbi kirekesztettségüket. Munkaszerződésükkel tudatosult bennük, hogy nem munkanélküliek többé.

„...nem éreztem magam munkanélkülinek utána.”

Környezetük újból felfigyelt rájuk, hiszen dolgozni kezdtek; elismerték őket, mert kilépve a reményvesztettségből szívesen elvállalták a munkát, nem vonakodtak, nem kerestek kibúvót.

A következő pár sorban az interjúk további részét néhány egyszerű kimutatással, ábrával szeretném szemléltetni.

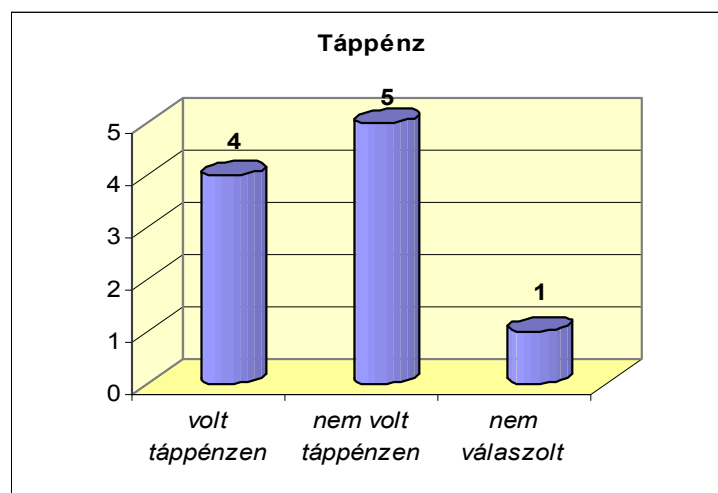
3. ábra. Részvétel okai

Jól látható az ábrán, hogy a megkérdezettek legnagyobb része azért vett részt a programban, mert dolgozni szeretett volna, nem pedig kényszerből. Ez az ábra egyébként a munkához való hozzáállásukat is jelképesen szemlélteti: aki nem „muszáj”-ból dolgozik, eredményesebb a munkája.

4. ábra. A munka jellege

Kutatóként érdekelt az is, hogy a településemen hogyan élik meg az emberek a munkához való jutásukat, milyennek találták a munkájukat. Nos, ketten állították, hogy látszatomunkának tűnt számukra, míg mások szerint elég felelősségteljes. Ők nem nézik le saját munkájukat, a közhasznú munkában való részvételt ugyanolyan értékű munkának tekintik, mintha pl. egy környékbeli vállalatnál dolgoznának. Ez érhető is, hiszen viszonylag csak rövid időre, de munkaszerződést kötnek velük.

5. ábra. Táppénz alakulása

Táppénz: ez egy elég kényes kérdéskör, nem szívesen válaszoltak erre, hiszen kapcsolatba hozható munkahajlandóságukkal. Megállapítható, hogy általában valódi indokkal hiányoztak több ideig, vagy csak 1-2 hétig tartott a kieső időszak.

Elmondhatjuk, hogy Az út a munkához program nem von el potenciális munkavállalókat a munkaerőpiacról: ha nem lenne ez a program a mezőnyáradi segélyből

élő lakosok önerőből nem keresnének munkahelyet. Sajnálatos módon a kisebb hibái miatt még nem tudja elősegíteni a résztvevők későbbi munkához való jutását. Mezőnyárád önkormányzata számára hasznos, hiszen megkíméli az intézményt a többletkiadásoktól. Nem csak az egyének számára hasznos, hanem a környezetük is jól reagált: elkezdték őket tisztelni, valamint helyeselték is. Interjúalanyim családja egytől-egyig támogatta őket, örültek ennek a lehetőségnek.

Alapvetően javította a megkérdezettek önértékelését: végre a társadalom aktív tagjának érezhetik magukat. Azzal, hogy új munkalehetőséget kaptak felszabadultabbnak, boldognak érezték magukat; örültek mert többé nem kellett azt érezniük, hogy munkanélküliek, valamint nem kellett azon órlódniük, miből fognak megélni.

ÖSSZEFOGLALÁS

Ebben a részben az eddigi megállapításaimat fogom összegezni, valamint megvizsgálom, hogy a korábban állított hipotéziseim teljesültek-e vagy sem.

A passzív ellátásban részesülők számára a foglalkoztatás kötelezettségét már korábban is megfogalmazták. A rendszerváltást követően kialakuló, majd párhuzamosan működő, három közfoglalkoztatási program (közhasznú munka, közmunka, közcélú foglalkoztatás) folyamatosan és szigorúbban vonta be a passzív ellátásban részesülőket a közjellegű foglalkoztatás különböző formáiba. A kezdetben csak ajánlott közfoglalkoztatást (közhasznú, közmunka) később kötelezővé tették azok számára, akik továbbra is a passzív eszközök támogatását akarták igénybe venni. Az állam így akarta/akarja az aktív eszközök súlyát növelni, a passzív eszközök rovására, csökkentve ezzel a munkanélküliséget.

Az alacsony iskolai végzettségű emberek számára a munkaerőpiacra való visszakerülés első lépcsője a közfoglalkoztatásban való részvétel. Az „Út a munkához” program ezt a csoportot célozza meg: célja, hogy a korábban segélyből és rendelkezésre állási támogatásból élők jövedelemhez juthassanak, valamint megpróbálja visszajuttatni őket az elsődleges munkaerőpiacra, a munka világába.

A Mezőnyárádról szóló esettanulmány rávilágított a program sikereire, alkalmazhatóságára, pozitív hatására, és természetesen a hibái is kiderültek.

Az első hipotézis, mely szerint a program nem von el potenciális munkavállalókat a munkaerőpiacról igaznak bizonyult. A programban eleve olyan társadalmi csoport vesz részt, melynek tagjai régóta nem tudnak elhelyezkedni és a közeljövőben valószínűleg nem is találnának állást az elsődleges munkaerőpiacon. A második alapján: a tartósan munkanélküliek, már kiábrándult emberek feladják azt, hogy önerőből keressenek maguknak munkahelyet. Míg a program támogatásával sikeresebben jutnak álláshoz. Segít, ha évek óta nem tudnak a környék munkaerői önerőből elhelyezkedni. Ez is bebizonyosodott: évek óta nem jutottak munkahelyhez, feladták az álláskeresést is. A következő hipotézis szerint javítja a benne résztvevők önértékelését, a társadalom hasznos tagjának érezhetik magukat. ez többnyire attól függött, hogy milyen munkát bíztak a dolgozókra, de alapvetően örültek, hogy van munkájuk és a társadalom aktív tagjának érezhették újra magukat. Az önkormányzatok egyértelműen jól járnak azokon a helyeken,

ahol az emberek munkakedve, munkavállalási hajlandósága magas. Meg tudják oldani a takarítást, parkgondozást stb. anélkül, hogy újabb alkalmazottakat kellene felvenni, valamint mindemellett még a rendelkezésre állási támogatást is fizetni kéne: egyértelműen hasznos az önkormányzatok számára ez a közhasznú munkavállalás. Az ötödik hipotézis azt állítja, hogy nem csak az egyénnek, hanem a társadalom vagy a szűk környezet számára is eredményes a program. Ez is beigazolódott, mivel a résztvevők szűk környezete általában örömmel fogadta, hogy az egyén álláshoz jutott, elkezdték tisztelni, újra „befogadták maguk közé”. A család szempontjából pedig megnyílt egy újabb jövedelmi forrás.

Egy következő hipotézis alapján a program elősegíti az emberek munkához való jutását. Ez sajnos eddig még nem igazolódott be. A megkérdezettek szerint nem segítette elő, de ezt inkább várható hatásként lehetne értelmezni. Sokszor az a probléma, hogy kevés ember vesz részt benne, nem lehet forgatni őket és automatikusan hosszabbítják a szerződést, így nem derül ki, hogy később kaptak-e állást. Talán a program lezárása után fog kiderülni a hatása. A hetedik feltevés szerint az eddigi programokkal nem sikerült visszavezetni az embereket a munka világába, nem voltak elég hatékonyak. A közfoglalkoztatás eddig rész megoldásokat hozott, nem segítette a visszatérést. Ez igaz: a korábbi programok a segélyt munkához kötötték és nem adtak lehetőséget a kilépésre, konzerválták a fennálló helyzetet. Az utolsó előtti kérdés az, hogy az „Út a munkához” program sok fiatalnak segít-e a munkaerőpiacra kilépni, illetve az idősebbeknek visszatérni? A fiatalok könnyebb helyzetben vannak, hiszen őket a munkáltatók szívesebben alkalmazzák. Az idősebbek szempontjából inkább azt a lehetőséget kell figyelembe venni, hogy sok résztvevőt néhány év választja el a nyugdíjtól, itt rész megoldást hozhat.

A végére a program egyik problémája maradt: Túl rövid a támogatott szakasz a munkavállalói kompetenciák megerősítésére. A munkaszerződés időtartama, ami 200 nap. Ez kevés ahhoz, hogy valaki tökéletesen elsajátítsa a feladatot, megerősítse kompetenciáit. Egy tartósan munkanélküli esetében ennyi idő nem elég, hogy „visszaszocializálódjon” a munka világába.

Összességében tehát az „Út a munkához” program sikeresen működik, nagyon jó az alap gondolata, igaz néhány módosítás javítana rajta. Itt gondolok arra, hogy több anyagra, eszközre kaphatnának az önkormányzatok pénzt (hogy bővíteni tudják a álláslehetőségeket), tartósabb munkahelyeket, munkaviszonyt kéne létesíteniük.

Motiválni kell az embereket a munkaszeretet irányába. Végül, de nem utolsó sorban ne csak az önkormányzat foglalkoztassa a közcélú munkásokat, hanem a helyi vállalkozókat is vonják be ebbe a programba.

IRODALOMJEGYZÉK

A foglalkoztatás és a munkanélküliség regionális különbségei, KSH, 2009.

Letöltés helye: <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/foglalkoztatasesregkul.pdf>

Letöltés dátuma: 2010. október 25.

Andorka Rudolf (2006): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest

Állami Foglalkoztatási Szolgálat- Polgármesteri fórumok- „Út a munkához”.

Letöltés helye:

http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=showcontent&cID=15065&rID=184&sw=polg%C3%A1rmesteri%20%C3%B3rum&content=full_utamunkahoz_onkormanyzati_forumok

Letöltés dátuma: 2010. november 7.

Bass László: Az "Út a munkához" program hatása - egy kérdőíves felmérés tapasztalatai In.: Esély 2010/1; 46-64

Csoba Judit: „Akarnak-e dolgozni a munkanélküliek?” A munkanélküliek munkavállalói képessége és hajlandósága In.: Esély 2009/5; 3-19. oldal

Csoba Judit: A közfoglalkoztatás régi-új rendszere. Útközben az "Út a munkához" programban. In.: Esély 2010/1, 4-24. oldal

Ferge Zsuzsa: A jóléti állam; BP. 1991.

Ferge Zsuzsa: Szociálpolitika és társadalom; Bp. 1994.

Hamar Anna: Megújuló folytonosság. Közfoglalkoztatottság egy észak-alföldi kistérségben, In.: Esély 2010/1, 65-78 oldal

Kézenfogva Alapítvány: Aktív korúak ellátása - rendelkezésre állási támogatás, 2010/1

Letöltés helye: <http://www.kezenfogva.hu/Adatbazis/ellatasok/24.html>

Letöltés dátuma: 2010. október 27.

Kovács-Ráczné: Tájékoztató az önkormányzati feladatok ellátásához az „Út a munkához” program megvalósítása érdekében; Jegyző és Közigazgatás Szaklap 2009. januári Melléklete

Letöltés helye:

<http://www.fejerkozig.helyinfo.hu/domain34/files/modules/module15/31081D59F9EE27872.pdf>

Letöltés dátuma: 2010. október 25.

Szociális és Munkaügyi Minisztérium honlapja- Ismertető;

Letöltés helye:

<http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=13319&articleID=32225&ctag=articlelist&iid=1> ,

Letöltés dátuma: 2010. november 7.

Szociális és Munkaügyi Minisztérium- Lakossági Tájékoztatói és Tanácsadási Osztály: A rendszeres szociális segély; 2008.

Letöltés helye: <http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=848>

Letöltés dátuma: 2010. október 30.

Tajti József (2009): Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök működése 2009-ben. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal.

Letöltés helye:

http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=full_AFSZ_A_foglalkoztatapolitikai_eszkozok_mukod

Letöltés dátuma: 2010. október 27.

Zombori Gyula (2009): A szociálpolitika alapfogalmai, Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület

MELLÉKLET

Összesített interjúk

1. **Hogyan vált Ön munkanélkülivé? Részesült ellátásban? Ha nem venne részt az út a munkához programban mi biztosítaná az Ön megélhetését?**

1. „Betegség miatt váltam munkanélkülivé. Ellátásban részesültem. Sajnos a betegségem miatt az államhoz kellett fordulnom segítségért!”
2. „Nekem nem volt munkám. Munkanélküli segélyt kaptam. Ha nem lenne ez a program akkor munkanélküliből élnék”
3. „A közmunka program miatt váltam munkanélkülivé: egy takarító cégnél voltam, de ahogy beindult ez a program, az megszűnt, és átraktak minket ide. Munkanélküli ellátást kaptam, és a párom fizetése biztosítaná a megélhetésünket, ha nem vennék ebben részt.”
4. „Az anyasági után váltam munkanélkülivé. Eddig még nem kaptam semmilyen ellátást. A férjem dolgozik, így az ő fizetése.”
5. „Sajnos nagyon kevés volt a munka, ezért nem tudtak minket foglalkoztatni. Részesültem ellátásba. Az utolsó kérdésre nem tudok választ adni.”
6. „Az előző munkahelyemen munkanélküli regisztráltakat foglalkoztattak és kb. 1 év után elküldik az embereket és újabb regisztráltakat foglalkoztatnak. Én is így lettem munkanélküli és utána kerültem a hivatalhoz segélyre, majd 600 napig dolgoztam ebben a programban. Most újra munkanélküli járadékon vagyok, 29 500 Ft-on. Rajtam kívül nevelek 2 gyereket, természetesen, ha lenne folyamatos munkaviszonyom, az biztosítaná a megélhetésünket.”
7. „A kínai piac miatt a ruhakészítők sorra leráztak, varrónőként nem volt hol dolgozni. Munkanélküli ellátásban részesültem. Fogalmam sincs, hogy a program nélkül hol dolgoznék.”
8. „Családi okok miatt. Ápolási segélyben részesültem, a segély kevés a megélhetésemhez. Dolgoznom kell, hogy a közüzemi számláim fizetni tudjam.”
9. „Táppénzen voltam egy pár hétig. A munkaadóm ezt nem szívesen fogadta és elbocsátott. Igen, részesültem. Nem tudom, mi biztosítaná.”
10. „A gazdasági válság miatt vesztettem el a munkahelyemet. Igen, munkanélküli segélyben.”

2. **Ön szerint hazánkban hogyan támogatják a munkanélkülieket? Mi a véleménye a támogatások mértékéről és minőségéről, Milyen programokat ismer, melyekben vett részt? Az eddigi programokat mennyire találta sikeresnek?**

1. „A programokról nem szóltak. De viszont a munkanélkülin keresztül sikerült jogosítványt szerezni. A támogatás szerintem megosztott.”
2. „Talán segéllyel? Nem ismerem ezeket a dolgokat. A programokat sem. Nem vettem részt más programban!”
3. „Kevés a pénz amit a munkanélkülieknek adhatnának”
4. „Nem volt bennük részem, ezért nem is ismerem őket.”

5. –
6. „Valamilyen szinten támogatják, ha jár a segély, megkapjuk. Álláskeresésben részt vettem, viszont nem igazán segített ez a program.”
7. „A támogatási törvények sok esetben nem a legrászorultabbakat támogatják leginkább. Közhasznú, közcélú és kistérségi közmunka programot ismerem. A jól elvégzett munka sikeresnek mondható.”
8. „Szerintem sehogy nem támogatják. A mértékéről a véleményem szerint, éhen lehet halni. A minőségéről annyi: várjam otthon a postást, havonta 23 000 Ft-ért? Közfoglalkoztatott programot ismerem, mert részt veszek benne. Szerintem sikeres, aki dolgozni szeretne, boldog, hogy minimálbérért megteheti, ha kap rá lehetőséget.”
9. „Segély és közmunka. A támogatás az kevés.”
10. „Véleményem szerint a támogatás mértéke elég gyenge, nem igazán foglalkoznak a munkanélküliekkel.”

3. Volt már közfoglalkoztatott? Családtagjai, közvetlen ismerősei voltak közfoglalkoztatottak? Mi a véleménye a közfoglalkoztatásról?

1. „Voltam már közfoglalkoztatott, de jó dolognak tartom, mivel én sem tudok máshová elhelyezkedni. Így kénytelen vagyok a hivatalhoz fordulni”
2. „Igen, voltam. Voltak az ismerőseim is. Jónak tartom”
3. „Ezelőtt még nem voltam közfoglalkoztatott, de a testvérem is részt vesz benne. Szerintem ez az egész elég problémás.”
4. „Voltam már közfoglalkoztatott, de a családtagok közül még senki sem. Jó dolog.”
5. „Igen, voltam. Családtagjaim közül a feleségem is. Nekem az a véleményem, hogy jó lehetőség. Az ember csak a saját környezetében dolgozhat.”
6. „Igen, voltam. De ez is lehetne hosszabb távban.”
7. „Még eddig nem voltam közfoglalkoztatott. Családban sem, és ismerőseim sem voltak. A munkafegyelem megkövetelése nagyon fontos. A dolgozó tudjon mit felmutatni. Aki itt dolgozik, annak nagyon fontos a közfoglalkoztatás.”
8. „Voltam és vagyok közfoglalkoztatott. A családtagjaim nem. Ismerőseim igen. Véleményem az, hogy a község érdekét is és a mi érdekeinket (anyagilag) szolgálja a mi foglalkoztatásunk.”
9. „Igen, voltam. Családtagjaim nem voltak. Ahhoz képest, hogy helyben van, tűrhető.”
10. „Én már voltam. Családtagjaim nem.”

4. Mi a véleménye erről a programról?

1. „Nekem legalább munkát adott.”
2. –
3. „Jó, mert munkát adott nekem.”
4. –
5. „Igen. Én nagyon is mellette vagyok.”
6. „Ez is egy megoldás, de talán úgy jobb volna, ha nem meghatározott ideig tartana, hanem addig, míg az ember nem talál másik munkahelyet.”

7. „Lakóhelyen dolgozni, még ha minimálbérét is, szerintem nagyon jó.”
8. „Lehetőséget ad a mi korosztályunknak érdemi munka végzésére, lehetőséget ad megélhetőségünk önálló finanszírozására.”
9. „Legyen a jövőben is így.”
10. „A program ötlete jó, de a kivitelezéssel vannak problémák szerintem. Nem tudnak érdemi munkát adni a résztvevőknek.”

5. Meddig vett benne részt? Feltehetőleg meddig fog tartani? Miért lett vége a foglalkoztatásnak? Tovább is dolgozna ennek keretében?

1. „7 hónapig. Az állam más törvényt hozott, szívesen dolgoznék továbbra is.”
2. „2008 óta. November 27-ig fog tartani. Szívesen dolgoznék így tovább.”
3. „5 hónapja dolgozok így, december 31-éig leszek így. Azért lett vége, mert lejárt a szerződés. Továbbra is dolgoznék így.”
4. „Még ott dolgozom, a szerződésig tart, és igen, dolgoznék.”
5. „Szerződés keretében vagyunk foglalkoztatva. Bizonyos idő van rá. Tovább is dolgoznék.”
6. „Meghatározott időre, 600 napra vettem részt benne. Igen, dolgoznék.”
7. „Meghatározott idejű szerződés köti a programot, ami 200 nap. Feltehetőleg addig tart, míg a támogatást megadják rá. Általában azért van vége, mert nincs rá keret. Én szívesen dolgoznék így továbbra is.”
8. „Több, mint 1 éve veszek részt benne. Feltehetőleg addig fog tartani, amíg a kormány támogatja. Tudomásom szerint 95% bérünknek. Boldogan dolgoznék tovább, bár nem ez a szakmám, viszont szeretem, amit csinállok.”
9. „Már több éven keresztül. Az, hogy meddig fog tartani a szerződéstől függ. Ha nincs szerződés-hosszabbítás, akkor vége van a munkának. Szívesen dolgoznék tovább is így.”
10. „2 hónapig vettem részt benne. Vége azért lett, mert találtam másik, biztosabb munkahelyet.”

6. Szereti a munkát, amit csinál? Mik voltak a legjobb és mik a legrosszabb élményei ezzel a munkavégzéssel kapcsolatban?

1. „Ki szereti a munkát? Az iskola és az óvoda karbantartása a gyerekekért, azt nem szerettem, mikor szakadó esőben fát vágattak.”
2. „Igen, szeretem. A baj a sok vita, veszekedés, sértegetés volt.”
3. „Igen. Örökös vita, veszekedés folyik ott.”
4. „Igen. Részemről nem volt veszekedés, de voltak viták.”
5. „Igen, szeretem. Nincsenek rossz élményeim.”
6. „Igen. Jó volt benne, hogy helyben dolgoztam, ismerősök között.”
7. „A bizalom, amit a vezetőtől kaptam (nyitás, zárás), az intézmény bezárása idején teljes időre a kulcs nálam volt. A gyermekek felkészítésének (ballagás, anyák napja) töredékei nagyon kedvesek voltak számomra. Vagy például egyszer mondta nekem

egy kisgyerek, hogy anya még nem tud értem jönni, mert „főzik”.☺ a kibeszélés a hátam mögött és az előző ciklusban lévő ordítózás negatív dolog.”

8. „Nagyon szeretem. Legjobb élményem, ha segíthetek kicsi gyerekeknek. Akiknek segítek megkeresni elhagyott dolgait kabát, táska, pulóver stb. Legrosszabb a bizonytalanság. A szerződésünk nem évekre van kötve.”
9. „Igen, szeretem. Nem igazán volt se rossz, se jó élményem, egyik sem.”
10. „Szeretem”

7. Mit gondolt először amikor hallott erről a lehetőségről? Megváltozott a véleménye?

1. „Először hülyeségnek tartottam. De mikor fizetést kaptam, már jobb volt.”
2. Nem
3. Nem
4. Nem
5. „Nagyon jól jött ez a lehetőség. Nem változott meg a véleményem.”
6. „Örültem neki és nem változott meg a véleményem.”
7. „Nem bíztam a sikeres működésben, eléggé lenézett dolog ez mások számára. Nem változott a véleményem.”
8. „Dolgozni szeretnék, fizetni tudom a számláim és van miért reggel felkelnem. A véleményem nem változott.”
9. „Elég jónak tartom, mivel helyben van. És más úgyszincs.”
10. „Arra gondoltam, hogy részt veszek benne, mert pénzkeresési lehetőség.”

8. A munkáltatói hogyan álltak Önhöz? Miben segítettek? Ön szerint a szervezőknek mi a véleménye ezzel a programmal kapcsolatban?

1. „Sehogy, semmiben.”
2. „Jól álltak hozzám. Mindenben segítettek. Azt nem tudhatom, mi az ő véleményük”
3. „Segítettek mindenben, jól állnak. Szerintem bosszantó.”
4. „Csak jó véleményem van erről, mindenben segítenek, engem is szeretnek.”
5. „Nagyon szívesen segítettek. Megadták a lehetőséget, hogy az ember dolgozhasson.”
6. „Segítettek azzal, hogy foglalkoztattak. A szervezőknek a véleménye szerintem az, hogy ez is egy esély.”
7. „Örültek, hogy a munka elvégzése könnyebb lesz, hisz 1 emberrel többel végeztetik a munkát. Nagyon segítőkészek voltak. Ebben a programban nagyon sokféle ember dolgozik, ezért a vélemény nem általánosítható.”
8. „Szerintem segítőkészen. Munkához jutásban.”
9. „Elviselhetően állnak hozzá. Megvagyunk.”
10. „Nemtudom. A munkáltatók segítőkészek voltak.”

9. Szívesen működött együtt? Miért?

1. „Muszáj volt.”
2. „Igen, és muszáj is volt”
3. „Igen, a fizetés miatt.”
4. „Igen. –,”
5. „Igen, örültem a lehetőségnek.”
6. „Igen, jó volt végre dolgozni.”
7. „Nagyon szívesen működöm együtt azért, hogy továbbra is dolgozhassak.”
8. „Szívesen, mert szükségem volt és van munkahelyre.”
9. „Igen”
10. „Igen”

10. Milyen munkakörben dolgozik/dolgozott?

1. „kőműves”
2. iskolai takarító
3. takarítók a suliban
4. takarító vagyok az iskolában
5. „Minden munkában, amit el kell végezni. Pl. fűnyírás; temető, árkok rendbetétele; gallyak elhordása, a falu rendben tartása...stb.
6. takarítónő
7. takarító munkakörben dolgozom
8. takarítás, parkgondozás
9. segédmunkás
10. amit éppen el kellett végezni

11. Ön szerint megérte részt venni benne? Miért?

1. „Hogyne, mikor fizetést kaptam érte és a családomnak tudtam kaját venni.”
2. „Igen, dolgozhattam”
3. „Igen, volt legalább munkám”
4. „Igen, pótolta a pénzügyi helyzetemen.”
5. Igen
6. Igen
7. „Nagyon megérte részt venni benne, munkát kaptam érte.”
8. „Igen. A megélhetőségem függ ezen a programon.”
9. „Igen, több fizetést kapok, jó a munka is.”
10. „igen, mert pénzkeresési lehetőség volt.”

12. Megkönnyítette a későbbi munkahelyhez való jutást?

1. „Nem”
2. „Nem tudom, még itt dolgozok.”
3. „Még nem tudom”
4. „Majd ha lejárt a szerződés, addig nem tudom.”
5. „Nem tudom ezt előre.”
6. „Egyenlőre nem.”
7. „Nem könnyítette meg, mert a környéken munkahely nincs, megüresedett állás nem is létezik.”
8. „Szerintem nem”
9. –
10. „Nem”

13. Ha most dönthetne mit választana inkább: segély, vagy a program segítségével munkahely keresése? Miért?

1. „Munkahelykeresés, a felsoroltakért”
2. „Program segítségével keresnék munkahelyet. 40 000 Ft kevés pénz.”
3. „Persze, hogy a programmal, mert segélyen lenni nem jó, sőt a pénz is kevés!”
4. „A programmal keresnék, a segély nem jó dolog.”
5. „Csak a programot választanám!”
6. „Munkahely keresése, mert a segélyből nem lehet megélni.”
7. „Munkahely mindenféleképpen. Elsősorban megélhetés miatt.”
8. „Program segítségével munkahely keresése. 46 éves vagyok.”
9. „Mindenképpen így keresnék. Ennyi idősen, ilyen képzéssel nem tudnék máshogy”
10. „Mindenképpen a munkahely keresés. Hiszen azzal több pénzt lehet keresni, és biztosabb megélhetés, mint a segély.”

Környezet, család

1. A munka szervezői Ön szerint szeretik ezt a programot?

1. „Nem tudom”
2. „Ígyis-úgyis”
3. „Igen is, meg nem is”
4. „Nem tudom”
5. „Nem tudom”
6. „Igen, mert esélyt adnak az embereknek a munkához, megélhetéshez.”
7. „Ezt nem szeretni kellene, jobb eredmény elérése volna a cél.”

8. „Igen”
9. –
10. „Gondolom igen”

2. A faluban mit gondolnak a közmunkáról az emberek?

1. „Megosztott. Jót is, rosszat is.”
2. „Sajnos nem jót a sok részeg miatt.”
3. „Sajnos rosszat”
4. „Nem sok jót, sokan nem akarnak dolgozni.”
5. „Nem tudok erre válaszolni.”
6. „Jónak találják.”
7. „Lenézik és gúnyolnak.”
8. „Van, aki elfogadja, van aki nem.”
9. „Jó is, nem is”
10. „Nem tartják értékes és nélkülözhetetlen munkának”

3. A faluban ismerik ezt a programot?

1. igen
2. igen
3. igen
4. igen
5. igen
6. igen
7. „Nagyon sokan nem”
8. igen (az idősebbek nem, mert nem ismerik a programot)
9. igen
10. igen

4. Mit szólt hozzá a környezete, amikor belekezdett?

1. „Csodálkoztak”
2. „Végre volt munka, amit csinálhatok.”
3. „Legalább dolgozok”
4. „Nagyon örültek neki.”
5. „Helyeselték.”
6. „Helyeselték”
7. „Örültek, hogy munkahelyem van.”

8. „Szerintem tiszteltek. 46 évesen nincsen munkahelyem. Jelenleg van!”
9. „Van munkám és dolgozhatók.”
10. „végső soron örültek neki, számukra az a fontos, hogy én mit gondolok.

5. Hogyan reagáltak a családtagjai?

1. „Segítenek”
2. „Jól”
3. „Örültek neki”
4. „Tetszett nekik”
5. „Nagyon örültek neki”
6. „Örültek”
7. „Örültek, hisz jövedelemhez jutunk.”
8. „Örültek”
9. „Jól, nincs más választás”
10. „Támogattak”

6. Hogyan érezte magát miután ismét dolgozhatott?

1. „Felszabadultabb voltam”
2. „Nagyon jól éreztem magam.”
3. „Boldog voltam”
4. „Jól éreztem magam.”
5. –
6. „Mivel más lehetőség nem volt, így jó volt.”
7. „Örültem, természetesen.”
8. „Felszabadultan, boldogan, tette készen.”
9. „Jól, mert nem éreztem magam munkanélkülinek”
10. „Örültem neki, hogy nem kell otthon azon órlódnöm, miből oldom meg a megélhetést”

7. Segített az önértékelésének a javításában? Milyen módon?

1. „Nem”
2. „Igen, pénzügyileg segített, így másban is”
3. „Igen segített, fontosnak éreztem magam.”
4. „Anyagilag, segített és ezért sokkal jobban éreztem magamat.”
5. –
6. „Végül is igen, mert a semmitől jobb.”

7. „Hát ha azt nézzük, végül is nem. Számomra a ruhakészítés egy alkotás, ahhoz képest ez nem ér az én szememben annyit.”
8. „Igen, van életcélom”
9. „Igen, nem éreztem magam munkanélkülinek utána.”
10. „Igen, mert úgy éreztem aktív része vagyok a társadalomnak.”

Munka jellege, szeretete

1. A program által kapott munkát milyennek találta? (megfelelő, nehéz, értéktelen stb.)

1. megfelelő
2. megfelelő
3. megfelelő
4. megfelelő
5. megfelelő
6. megfelelő
7. megfelelőnek tartom, de választási lehetőség nincs
8. megfelelő
9. megfelelő
10. könnyűnek

2. Miért vesz részt benne? (muszáj, mert dolgozni akar, magasabb státuszba, jobb munkahelyre való jutás stb.)

1. muszáj
2. dolgozni akartam
3. dolgozni akartam
4. dolgozni akartam
5. dolgozni akartam
6. muszáj ,mert dolgozni akarok
7. dolgozni szeretnék
8. muszáj, mert dolgozni akarok
9. dolgozni akartam
10. azért vettem részt benne, hogy pénzt keressek a megélhetésemhez

3. Látszatomunkának tűnt, vagy felelősségteljesnek találta?

1. látszat
2. felelősségteljes
3. felelősségteljes
4. felelősségteljes
5. felelősségteljes
6. felelősségteljes
7. minden elvégzett munkáért felelősséget kell vállalni
8. felelősségteljesnek találtam
9. –
10. inkább látszatomunkának

4. Szerette amit csinált?

1. nem
2. igen
3. igen
4. igen
5. igen
6. igen
7. nem azt csinálunk, amit szeretünk, örülünk, hogy van munkahely
8. nagyon szeretem
9. igen
10. nem

5. Hogyan érezte magát miután letelt a „munkaviszonya”?

1. rosszul
2. pocsékul, elhagyottan
3. rosszul
4. nem találtam a helyem
5. még nem telt le
6. nem örültem neki
7. borzasztóan nehéz feldolgozni
8. depressziósan
9. nem örültem
10. örültem, mert találtam másik, jobb munkahelyet

6. Volt-e táppénzen? Meddig, miért?

1. Igen, boka töréssel 2 hónapig
2. –
3. Igen, muszáj volt.
4. Nem.
5. Nem
6. 1 hétig influenzás, lázas voltam.
7. Nem voltam
8. Nem
9. Nem
10. Igen, 45 napig